

JÖNKÖPING INTERNATIONAL
BUSINESS SCHOOL
JÖNKÖPING UNIVERSITY

Vilken betydelse har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar?

Magisteruppsats i företagsekonomi, VT 2011

Författare:

Johan Jonzén

871021-5552

Pontus Krusing

871208-6696

Handledare:

Fredrika Askenmalm

Gunnar Rimmel

Jönköping

Maj 2011

Sammanfattning

Magisteruppsats i företagsekonomi inom ramen för Civilekonomprogrammet med företagsekonomisk inriktning vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping.

Författare: Johan Jonzén och Pontus Krusing.

Titel: Vilken betydelse har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar?

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka betydelsen av extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar och även få en inblick i hur företag resonerar när de beslutar huruvida extern granskning av dess hållbarhetsredovisning skall ske eller ej.

Avgränsningar: Vi har valt att intervjua de så kallade ”big four”-revisionsbyråerna kring deras erfarenheter av att arbeta med hållbarhetsfrågor. Gällande våra intervjuer med börsbolag som arbetar med hållbarhetsfrågor har vi endast intervjuat större bolag, det vill säga bolag noterade på Stockholmsbörsens Mid Cap alternativt Large Cap-lista. Utöver intervjuerna med revisionsbyråerna och börsbolagen har vi även haft en intervju med en hållbarhetsanalytiker.

Metod: Då vi har valt en kvalitativ metod har insamling av information primärt skett genom telefonintervjuer och akademiska källor insamlade från databaser såsom Google Scholar men även genom litteratur tillhandahållen från Högskolebiblioteket i Jönköping.

Resultat och slutsatser: Efter att ha intervjuat ett antal revisionsbyråer, stora företag och en investerare kan vi konstatera att revisionsbolagen arbetar tämligen lika med hållbarhetsrelaterade frågor och extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar. När det kommer till företagen och hur de resonerar om extern granskning av dess hållbarhetsredovisning skall ske eller ej, kan vi konstatera att argumenten skiljer sig mycket åt från företag till företag. Detta på så vis att företag som länge har publicerat hållbarhetsredovisningar ser det som en självklarhet med extern granskning medan företag som nyligen har börjat upprätta hållbarhetsredovisningar istället förefaller resonera på så vis att de vill skapa goda rutiner och arbetssätt för dess arbete med hållbarhetsfrågor innan de tar in en extern part för granskning.

Förslag till vidare forskning: I framtiden vore det intressant med forskning som försöker komma fram till vilken typ av intressenter som värdesätter respektive inte värdesätter huruvida ett specifikt börsbolag har låtit en extern part granska dess hållbarhetsredovisning eller ej. Vidare skulle det vara intressant med forskning kring hur företags långsiktiga hållbarhetsarbete påverkas av om en extern part inte granskar respektive granskar hållbarhetsredovisningarna samt om företag i länder med en hög andel externa granskningar har kommit längre i arbetet med hållbarhetsfrågor än företag verksamma i länder med en lägre andel externa granskningar.

Abstract

Master thesis in Business Administration within the Civilekonomprogram at Jonkoping International Business School.

Author: Johan Jonzén and Pontus Krusing.

Title: What is the importance of having external assurance of the company's sustainability report?

Purpose: The purpose of this thesis is to examine the role of external review of corporate sustainability reports, and also get an insight into how business reason when they decide whether the external assurance of its sustainability reporting should be done or not.

Delimitations: We have chosen to delimitate the thesis to cover the importance of having external assurance of the sustainability report for the company, both from an investor point of view and from the company's point of view.

Method: The method chosen in this thesis has been a qualitative method when collecting data from interviews and academic literature. The secondary data have been collected primary through databases such as Google Scholar but also through literature from the library at Jonkoping University.

Results and conclusions: After interviewing "the big four" accounting firms, four big companies and one investor, we can conclude that the accounting firms are working quite alike when it comes to questions concerning sustainability and assurance of the report. We can also conclude that, regarding why companies are applying external assurance of the sustainability report, the reasons are differing between companies. Companies that have been publishing sustainability reports for quite a while consider the external assurance as an obvious part, while companies that recently have started publishing sustainability reports rather is focusing on improving routines and internal processes before applying external assurance.

Propositions for further research: In future research it would be interesting to track which type of stakeholders that values the assurance of the sustainability report and who is not. It would also be interesting to find out how the sustainability work is affected by the assurance itself and if countries with a high part of assurances have reached higher levels of sustainability than countries with a low level of assurances.

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till våra handledare Gunnar Rimmel och Fredrika Askenmalm för deras tips, råd och idéer under uppsatsens gång och deras vilja att alltid ställa upp och svara på de frågor som vi har haft. De personer från börsbolag och revisionsbyråer som har ställt upp på intervjuer och förtjänstfullt har besvarat våra frågor vill vi också rikta ett stort tack till, då deras tankar och erfarenheter kring hållbarhetsfrågor har varit av stor vikt i vårt arbete. Slutligen vill vi även tacka de studenter i vår grupp som genom opponering har bidragit med konstruktiv kritik och därmed tankar och idéer som har förbättrat vår uppsats.

Jönköping 23 maj 2011

Johan Jonzén

Pontus Krusing

Ordlista

Förkortningar:

AA 1000: AccountAbility 1000

CSR: Corporate Social Responsible

DJSI: Dow Jones Sustainability Indexes

EMAS: Eco-Management and Audit Scheme

FASB: Financial Accounting Standards Board

FN: Förenta Nationerna

GRI: Global Reporting Initiative

IAASB: International Auditing and Assurance Board

IFAC: The International Federation of Accountants

ISEA: Institute of Social and Ethical Accountability

ISAE 3000: International Standard on Assurance Engagements 3000

RSPO: Roundtable on Sustainable Palm Oil

Förklaringar:

Big Four: Deloitte, Ernst & Young, KPMG, PwC

FAR: Branschorganisation för revisorer och rådgivare

Global Compact: FN-initiativ för att förmå anta visa kärnvärden rörande exempelvis miljö och mänskliga rättigheter

RevR 6: FAR SRS standard RevR 6 "Oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning"

Företagsnamn:

AarhusKarlshamn: AarhusKarlshamn AB

Deloitte: Deloitte AB

Ernst & Young: Ernst & Young AB

Holmen: Holmen AB

KPMG: KPMG AB

Nordea: Nordea AB

PwC: PwC AB

SAS: SAS AB

SEB: SEB AB

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
1.1	BAKGRUND	1
1.2	PROBLEMDISKUSSION	2
1.3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.4	AVGRÄNSNINGAR	3
2	METOD	4
2.1	VETENSKAPLIG METODTEORI	4
2.2	INDUKTIV OCH DEDUKTIV ANSATS	5
2.3	VAL AV INTERVJUMETOD	5
2.4	VAL AV FÖRETAG OCH RESPONDENTER	7
2.5	DATAINSAMLING	8
2.5.1	Revisionsbyråer	9
2.5.2	Börsbolag	9
2.5.3	Investerare	9
2.6	VALIDITET OCH RELIABILITET	9
3	TEORETISK REFERENSRAM	11
3.1	INSTITUTIONELL TEORI	11
3.2	LEGITIMITETSTEORIN	12
3.3	INTRESSENTMODELLEN	12
3.4	AGENTTEORIN	13
3.5	GRI	13
3.5.1	Bakgrund	13
3.5.2	Syftet	14
3.5.3	Tillämpningsnivåerna	14
3.6	INTEGRERAD RAPPORTERING	15
3.7	LÄNDER MED HÖG ANDEL HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR	16
3.8	ISAE 3000	17
3.9	AA1000	17
3.10	REVR 6	18
3.11	GLOBAL COMPACT	19
4	EMPIRI	21
4.1	INTERVJU MED KPMG/JENNY FRANSSON	21
4.2	INTERVJU MED DELOITTE/TORBJÖRN WESTMAN	22
4.3	INTERVJU MED PWC/FREDRIK LJUNGDAHL	24
4.4	INTERVJU MED ERNST & YOUNG/STEFAN ANDERSSON BERGLUND & OUTI ALESTALO	26
4.5	INTERVJU MED AARHUSKARLSHAMN/FREDRIK NILSSON	28
4.6	INTERVJU MED SEB/HELENA MUELLER	29
4.7	INTERVJU MED HOLMEN/LARS STRÖMBERG	30
4.8	INTERVJU MED SAS/LARS ANDERSEN RESARE	32
4.9	INTERVJU MED NORDEA/HELENA HAGBERG	33
5	ANALYS	35
5.1	HAR EXTERN GRANSKNING AV FÖRETAGS HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR NÅGON BETYDELSE FÖR FÖRETAGENS INVESTERARE?	35
5.2	VARFÖR ÄR EXTERN GRANSKNING AV SVENSKA FÖRETAGS HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR MINDRE FÖREKOMMANDE JÄMFÖRT MED MÅNGA ANDRA LÄNDER?	36
5.3	AV VILKA ANLEDNINGAR VÄLJER FÖRETAG ATT FÅ RESPEKTIVE INTE FÅ SINA HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR EXTERNT GRANSKADE?	37
6	SLUTSATS	39
6.1	HAR EXTERN GRANSKNING AV FÖRETAGS HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR NÅGON BETYDELSE FÖR FÖRETAGENS INVESTERARE?	39
6.2	VARFÖR ÄR EXTERN GRANSKNING AV SVENSKA FÖRETAGS HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR MINDRE FÖREKOMMANDE JÄMFÖRT MED MÅNGA ANDRA LÄNDER?	40
6.3	AV VILKA ANLEDNINGAR VÄLJER FÖRETAG ATT FÅ RESPEKTIVE INTE FÅ SINA HÅLLBARHETSREDOVISNINGAR EXTERNT GRANSKADE?	41
7	KÄLLFÖRTECKNING	45
8	BILAGOR	48

I Inledning

I detta kapitel förklaras varför vi anser att uppsatsens ämne är intressant och här ges även en bakgrund till ämnets uppkomst. De delar vi tar upp i detta avsnitt är: bakgrund, problemdiskussion, syfte och frågeställningar samt avgränsningar .

I.1 Bakgrund

Första gången begreppet hållbar utveckling framfördes var i en FN-rapport från år 1987. Enligt denna FN-rapport, den så kallade Brundtlandrapporten, innebar hållbar utveckling att dagens behov skall tillgodoses utan att äventyra kommande generationers förmåga att klara sina behov (Bergström, Catasús, Ljungdahl, 2002).

År 1996 granskades de första hållbarhetsredovisningarna i Sverige och dessa granskningar avsåg 1995 års miljöredovisningar (Larsson, 1997). På denna tid var det primärt miljöfrågor som stod i fokus, då begreppet hållbarhet har fått en bredare innebörd och kommit att omfatta frågor som etik och arbetsvillkor först på senare år.

Till skillnad från finansiell revision, som är obligatorisk för en stor del företag, är hållbarhetsrapportering och extern granskning av hållbarhetsredovisningar helt frivilligt för de allra flesta företag. Det finns dock undantag, då ett regeringsbeslut från november 2007 tvingar statliga bolag att redovisa hållbarhetsfrågor enligt GRI:s riktlinjer, vilka förklaras senare i detta arbete. Motiven till att statliga företag tvingas rapportera kring hållbarhetsfrågor är att de skall ligga i framkant och vara föredömen för övriga företag (Finansdepartementet, 2007).

Andelen företag som har extern granskning av dess hållbarhetsredovisning skiljer sig mycket åt mellan olika länder. Storbritannien och Tyskland är länder med en relativt stor andel, över 50 %, externt granskade hållbarhetsredovisningar medan exempelvis USA är ett land med endast 14% externa bestyrkningar vilket är en låg andel jämfört med många europeiska länder (Bilaga 1).

1.2 Problemdiskussion

Hållbarhetsredovisning är ett område som har funnits i Sverige under ett antal år. I Sverige arbetar alla de stora revisionsbyråerna (Deloitte, Ernst & Young, KPMG och PwC) med extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar. Många länder, bland annat Storbritannien och Frankrike, har kommit betydligt längre i utvecklandet av metoder för att arbeta med hållbarhetsredovisningar (Bilaga 1).

Den huvudsakliga frågeställningen med denna uppsats är ”*Vilken betydelse har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar*”? Endast 19 % av Large Cap-bolagen har låtit en extern part granska dess hållbarhetsredovisning vilket tyder på att det inte alls är vedertaget med extern granskning av hållbarhetsredovisningar (Deloitte, 2009).

Frågan är hur företag som inte har anlitat en extern granskare resonerar kontra de företag som de facto har låtit en extern part granska dess hållbarhetsredovisning. Uppfattar en läsare av en hållbarhetsredovisning innehållet som tillförlitligt om detta ej har granskats av en extern part? Är kostnaden som är förenad med granskning av en hållbarhetsredovisning värd den nytta granskningen ger i form av ökad tillförlitlighet gentemot investerare och andra intressenter?

Om företagens intressenter i stor utsträckning inte värdesätter att företags hållbarhetsredovisningar är externt granskade kan det innebära att många företag årligen spenderar mycket tid och pengar på någonting som de facto saknar relevans. Å andra sidan riskerar ett sådant synsätt, att intressenter till fullo litar på innehållet i en hållbarhetsredovisning även om innehållet inte är externt granskat, att leda till att företag kan överdriva och framhäva sitt hållbarhetsarbete alltför mycket.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utreda betydelsen av extern granskning utav företags hållbarhetsredovisningar. Denna uppsats avser även att utreda varför extern granskning av svenska företags hållbarhetsredovisningar är mindre förekommande jämfört med vad som är fallet i många andra länder.

- Har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar någon betydelse för företagens investerare?

- Varför är extern granskning av svenska företags hållbarhetsredovisningar mindre förekommande jämfört med många andra länder?

- Av vilka anledningar väljer företag att få respektive inte få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade?

1.4 Avgränsningar

Företrädare inom området hållbarhetsredovisning/sustainability reporting på ”big four”-revisionsbyråerna har intervjuats. Intervjuer har även skett med större svenska börsbolag noterade på Large- eller Mid Cap som valt respektive avstått från att låta en extern part granska deras hållbarhetsredovisningar. Antalet intervjuer har begränsats till att omfatta samtliga ”big four”-byråer, en investerare, samt två Large Cap-bolag och två Mid Cap-bolag. Två av dessa bolag har valt att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade och två har avstått från detta. Vidare har vi intervjuat en företrädare för investerare, i form av en hållbarhetsanalytiker från Nordea.

2 Metod

I detta kapitel ämnar vi redogöra och beskriva de teoretiska metodval som gjorts i uppsatsen, varför de har gjorts samt vilka effekter de medfört. Syftet med kapitlet är att beskriva studiens genomförande och därmed ge läsaren en möjlighet att skapa sig en uppfattning om uppsatsens trovärdighet.

2.1 Vetenskaplig metodteori

Vid genomförande av studier kan två olika metoder tillämpas. Dessa är kvantitativ och kvalitativ metod. Teorierna kan användas var för sig eller i kombination med varandra. Metoderna förklarar det tillvägagångssätt som används för att nå fram till ett svar på en fråga eller skapa en förtåelse för ett sammanhang (Holme & Solvang, 1997).

Skillnaden mellan de två olika metoderna är att inom kvantitativ forskning sker insamlandet utav data i statistisk form utan tolkningar och resultatet blir då till hög grad opartiskt. Kvantitativa metoder används med fördel när syftet är att göra statistiska generaliseringar och utifrån ett på förhand valt antal frågor sorteras svar och information, för att sedan analyseras i nästa fas (Holme & Solvang, 1997).

Kvalitativ forskning är en vetenskaplig metodteori där forskaren tillåter sig att dra egna slutsatser för att på så sätt kunna skapa en mer komplett bild. Kvalitativ metod är framförallt användbar vid situationer då det är oklart vad som ska omfattas av studien. Forskaren kan då göra en avvägning över vilken data som är viktig och vad som inte är viktig. Till skillnad från kvantitativ forskning grundar sig den kvalitativa metoden i att forskaren vet exakt vad som eftersöks redan när studien påbörjas (Bryman, 1997)

Syftet med studien var att utforska huruvida externa intressenter värdesätter att företags hållbarhetsredovisningar är externt granskade varvid kvalitativ metodik torde ge det mest korrekta utfallet på studien. Vid val av respondenter tillämpades en kvalitativ metod där det medvetet har agerats för att få en stor spridning av respondenter med stor kännedom kring ämnet. Studien har därmed lyckats fånga upp åsikter från en bred population. Tolkning och även intervju/datainsamling från respondenter har under arbetets gång förändrats med en öppenhet inför vad resultatet kunde bli. Även detta i linje med kvalitativ metodik.

Det viktiga vid valet av metod har varit att med öppenhet bemöta respondenternas svar på våra frågor för att kunna ställa relevanta motfrågor. Med anledning av att ämnet inte bygger på absoluta tal och statistiska undersökningar hade inte ett resultat kunnat åstadkommas med kvantitativ metod. Generaliseringar har till viss del skett utifrån de intervjuer som genomförts i de fall respondenterna varit samstämmiga.

2.2 Induktiv och deduktiv ansats

Det finns två utgångspunkter avseende studiens utformning och tillvägagångssätt som skall användas för att kartlägga verkligheten när studien görs. Dessa är induktiv och deduktiv ansats. Skillnaden mellan dessa ligger i att i en deduktiv ansats utgår forskaren eller upphovsmannen från redan existerande data och teorier om empirin jämfört med en induktiv ansats där forskaren inte har några förväntningar på utfall och således inte heller utgår från någon existerande data utan försöker skapa sin egen verklighet. Detta medför att det inte finns någon möjlighet att studien baseras på redan existerande tankar och därför inte heller riskerar att bli subjektiv (Mason, 1996). Det finns dock personer som menar att det är omöjligt att säga att människor inte har några förutbestämda tankar då även undermedvetna tankar kan påverka en studie. Därför påvisas det att det inte heller finns några helt objektiva studier som inte blivit påverkade av redan förutbestämda tankar (Jacobsen, 2002).

I studien har inte några förväntningar på utfallet funnits och därmed har en induktiv ansats tillämpats. Med en induktiv ansats kombinerat med en kvalitativ metod har tillvägagångssättet varit väldigt flexibelt. Detta har lett till att vi, vid intervjutillfällena, har varit mottagliga för nya infallsvinklar och information som inte kunnat nå genom exempelvis en kvantitativ och deduktiv ansats. Nackdelarna med en induktiv ansats är att planering av studiens utformning ej kan ske. Konsekvensen av detta har varit att vi hela tiden utgått från ny information vid varje intervju, vilket kan ha påverkat våra följdfrågor. Detta hade ej varit möjligt om vi hade tillämpat en deduktiv ansats och redan vid studiens start haft all information om ämnet tillgängligt (Jacobsen, 2002).

2.3 Val av intervjumetod

När urval sker för kvalitativa intervjuer är det positivt om det görs ett strategiskt urval. Ett strategiskt urval innebär att det, vid de kvalitativa intervjuerna, väljs variabler som

är av intresse vid undersökningen. Sådana variabler kan vara kön, ålder, bostadsort och liknande (Trost, 2010). I vårt fall handlade det dock om andra variabler såsom huruvida ifrågavarande företags hållbarhetsredovisning var externt granskad eller inte och om företaget sysslat med hållbarhetsredovisningar under en kortare eller längre tid. På detta sätt fick vi svar som enligt oss var tillräckligt varierade i sin karaktär och därmed olika perspektiv på hur företag resonerar. Risken med att inte göra ett strategiskt urval är annars just att svaren blir väldigt lika och de kvalitativa intervjuerna därmed inte särskilt relevanta (Trost, 2010). Vid intervjuerna med ”big four”-byråerna var det inte i samma utsträckning möjligt med ett strategiskt urval då hela tanken var att intervjua en hållbarhetsspecialist från respektive ”big four”-byrå.

Gällande intervjuernas antal föll det sig naturligt att intervjua en person från respektive ”big four”-byrå, då det är ett mycket begränsat antal personer på varje byrå som arbetar med hållbarhetsrelaterade frågor i kombination med att dessa personer har mycket god kontroll över hur byrån som helhet arbetar. Gällande de börsbolag vi valde att intervjua, två från Mid Cap och två från Large Cap, har två bolag extern granskning av sin hållbarhetsredovisning och två har valt att inte ha sådan extern granskning. Anledningen till att företagen valdes utifrån dessa kriterier var för att uppsatsen i möjligaste mån skulle uppfylla en hög grad av strategiskt urval.

Vid kvantitativa intervjuer, vilket framgår av namnet, är ofta många intervjuer att föredra. Gällande kvalitativa intervjuer är situationen emellertid en annan, ett fåtal bra intervjuer är i regel bättre än många halvdana och det kan vara bra att begränsa antalet intervjuer till cirka fem stycken. Vidare är det givetvis enkelt och fullt möjligt att utföra fler intervjuer om upprättaren av undersökningen känner att den inhämtade informationen från intervjuerna inte är tillräcklig (Trost, 2010).

När val skall ske mellan kvantitativa eller kvalitativa intervjuer och studier är det några saker som bör tas i beaktande. Om urvalet behöver vara stort för att få fram hur vanligt, hur många eller hur ofta, är en kvantitativ undersökning att föredra. Om det däremot handlar om att försöka gräva djupare och se mönster och få fram hur människor och organisationer resonerar är kvalitativa studier att föredra (Trost, 2010). Således var det för oss och med våra underliggande frågeställningar självklart att välja ett kvalitativt förhållningssätt.

Vid kvalitativa intervjuer finns det olika åsikter kring vilken grad av i förhand formulerade frågor och frågeformuleringar som skall användas. Risken med i förhand formulerade frågor är att intervjuaren riskerar att missa viktiga tankar som undersökningsspersonen framför. Å andra sidan kan avsaknad av i förväg formulerade frågor leda till att intervjupersonen glömmer av att ta upp viktiga frågeställningar vid intervjutillfället (Ryen, 2004).

När det gällde intervjuerna med företrädare för ”big four”-byråerna föll det sig nämligen naturligt att ställa ungefär liknande frågor, eftersom tanken var att få fram företagets tankar och erfarenheter kring en del specifika områden. Därmed inte sagt att frågorna var stängda, tvärtom, följdfrågor skedde i båda riktningarna och frågorna som ställdes skiljde sig alltså från företag till företag men med det gemensamma att vi fick fram den information som efterfrågades. På detta sätt torde vi ha använt oss av en lämplig nivå av formalitet då i förväg formulerade frågor ställdes samtidigt som vi var uppmärksamma och ställde följdfrågor på de svar som respondenten gav.

Då samtliga respondenter varit lokaliserade på annan ort har personliga intervjuer ej varit möjliga. Tidsram samt kostnad har varit två betydande orsaker till att telefonintervjuer valdes som intervjumetod. Fördelen med denna intervjuteknik är att de inte är lika tidskrävande då intervjun kan genomföras från två olika platser samt att den även erbjuder möjligheten till följdfrågor. Nackdelen är att analys av respondentens kroppsspråk ej kan förekomma och man får då svårigheter att uppfatta engagemang och tveksamheter (Trost, 2010). Dock visar studier att telefonintervjuer och personliga intervjuer är likvärdiga gällande reliabilitet och validitet (Befring, 1994).

2.4 Val av företag och respondenter

Vi har valt att intervjua företrädare för ”big four” (Deloitte, Ernst & Young, KPMG och PwC) då samtliga dessa byråer har svenska experter inom hållbarhetsredovisning som följaktligen jobbar med hållbarhetsfrågor på daglig basis. Vidare har vi intervjuat representanter från fyra svenska börsbolag, varav två av dessa har valt att få sin hållbarhetsredovisning externt granskad och två har avstått från detta. Inom dessa fyra valda bolag intervjuades personer som enligt oss på bästa sätt kunde ge svar på våra frågor. Personernas titlar och befattningar har således kunnat skilja sig åt från bolag till bolag. Gällande SAS och Holmen intervjuades företagets miljöchefer och från SEB valde vi att

intervjua den rapporteringsansvarige för hållbarhetsfrågor. Vår respondent från AarhusKarlshamn hade delvis en annan bakgrund i egenskap av koncernredovisningschef och chef för Investor Relations. Detta var emellertid ett medvetet val eftersom vi ville få en större inblick i hur företagens investerare ser på hållbarhetsfrågor. Just denna fråga, hur investerare ser på hållbarhetsfrågor och extern granskning av desamma, fick vi också god inblick i genom att intervjuva Helena Hagberg som arbetar som hållbarhetsanalytiker på Nordea.

Vi valde, som tidigare nämnts, att intervjuva fyra börsnoterade svenska företag om deras hållbarhetsredovisningar. Dessa företag är SEB, Holmen, SAS samt AarhusKarlshamn. SEB och Holmen är noterade på Large Cap och SAS och AarhusKarlshamn är noterade på Mid Cap, trots att omsättningen i dessa två sistnämnda bolag ligger runt 20 miljarder kronor per år. Vi ville med dessa intervjuer få fram av vilka anledningar företag väljer respektive inte väljer att få sin hållbarhetsredovisning externt granskad och även av vilka anledningar vissa företag kommit fram till att jobba ingående med hållbarhetsfrågor. För att få en bredd i våra svar, intervjuade vi bolag i olika branscher och bolag som valt olika revisionsbyråer. Vidare var vår intuition att få fyra olika synvinklar, genom att välja två bolag från Mid Cap, varav ett med bestyrkt hållbarhetsredovisning och ett utan, samt två bolag från Large Cap, följaktligen även i detta fall ett bolag med bestyrkt hållbarhetsredovisning och ett bolag utan bestyrkt hållbarhetsredovisning.

Vidare har våra intervjuade företag arbetat olika länge med hållbarhetsfrågor, vilket också varit ett medvetet val från vår sida eftersom det givit oss goda möjligheter att få insikt i företags utveckling av hållbarhetsredovisningar såväl som av vilka skäl företag har tagit steget att producera en hållbarhetsredovisning. SAS har under många år givit ut hållbarhetsredovisningar och vid flertalet tillfällen uppmärksammats och vunnit priser för sina välutvecklade hållbarhetsredovisningar medan AarhusKarlshamn publicerade sin första hållbarhetsredovisning i fjol.

2.5 Datainsamling

För att få fram relevant information till denna studie gjordes initialt sökningar i Högskolebibliotekets databaser i syfte att hitta relevant litteratur på hållbarhetsområdet. Vidare har vi valt att använda oss av "Google Scholar" för att hitta relevanta akademiska

artiklar. En stor del av den data som har samlats in härstammar från genomförda telefonintervjuer med representanter från revisionsbyråer och svenska storföretag.

De frågor som använts vid intervjuerna har varit specifika för den typ av företag som intervjuats, det vill säga revisionsbyråer, svenska storföretag och investerare, men har i många fall även varit likartade mellan typerna av företag vilket har lett till ökad jämförbarhet mellan svaren. Frågorna som använts redovisas nedan:

2.5.1 Revisionsbyråer:

- I. Varför väljer era kunder att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade? Har ni någon uppfattning om hur företag som inte har valt att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade resonerar?
- II. Är extern granskning av hållbarhetsredovisningar mer vanligt förekommande i vissa branscher?
- III. Hur länge har ert revisionsbolag tillhandahållit extern granskning av hållbarhetsredovisningar och har det skett någon ökning/minskning av antalet uppdrag under de senaste åren?
- IV. Hur vanligt förekommande är extern granskning av hållbarhetsredovisningar i Sverige kontra i utlandet?
- V. Vad följer ni för riktlinjer vid extern granskning av hållbarhetsredovisningar?

2.5.2 Börsbolag:

- I. Hur länge har ni publicerat en hållbarhetsredovisning?
- II. Upplever ni att era intressenter tar innehållet i er omfattande hållbarhetsredovisning seriöst när denna ej är externt granskad?
- III. Av vilka anledningar väljer ni att inte få er hållbarhetsredovisning externt granskad?
- IV. Anser ni att er hållbarhetsredovisning står sig väl jämfört med era konkurrenters hållbarhetsredovisningar?
- V. Anpassar ni er hållbarhetsredovisning mot prisbelönade "best practices"?
- VI. Påverkas innehållet i er hållbarhetsredovisning av pågående samhällsdebatter?

2.5.3 Investerare

- I. Har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar någon betydelse för företagets investerare?
- II. Hur viktig är en extern granskning? Tar ni innehållet i hållbarhetsredovisningar seriöst om extern granskning ej skett?
- III. Vad tittar ni på i företags hållbarhetsredovisningar?
- IV. Vad tror du/ni om framtiden för externa granskningar av hållbarhetsredovisningar?
- V. Varför väljer företag att få/inte få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade?
- VI. Är externa granskningar mer förekommande i utlandet än Sverige?

2.6 Validitet och reliabilitet

Innebörden av reliabilitet och validitet är normalt att reliabilitet står för tillförlitlighet medan validitet översätts till graden av giltighet (Jacobsen, 2002). *Reliabilitet* är ett vanligt uttryck gällande kvalitativa metoder och är en del av ett positivistiskt kriterium för kvalitet (Ryen, 2004). *Reliabilitet* innebär i korthet att ett resultat av en specifik studie kan ses som mer trovärdigt och pålitligt genom att forskare ur andra studier har kommit fram till resultat som ligger i linje med de resultat som framkommer av den aktuella studien (Ryen, 2004). Det finns tre huvudsakliga typer av reliabilitet; *diakron reliabilitet*, *synkron reliabilitet* samt *donquijotisk reliabilitet*. Diakron reliabilitet innebär att data och observationer är stabila över tid. Synkron reliabilitet mäter likheter mellan data

och observationer under en specifik tidsperiod. Slutligen är innebörden av hög grad av donquijotisk reliabilitet att samma mätresultat ges av olika situationer och metoder (Kirk & Miller, 1986). Detta kan vara mycket svårt att uppnå då kvalitativa studier, som genom sin karaktär bygger på mer djupgående intervjuer, i regel kommer fram till olika resultat och svar beroende på faktorer som exempelvis när intervjuerna genomförts (Patel & Davidson, 2003). Mot bakgrund av detta har vi ställt i stort sätt samma frågor till personer som jobbar med liknande arbetsuppgifter för att försöka komma fram till ett resultat som speglar verkligheten i så hög grad som möjligt.

Validitet är, liksom reliabilitet, ett positivistiskt kvalitetskriterium som normalt brukar delas upp i intern respektive extern validitet. Intern validitet bygger på att försöka framlägga bevis för att ett visst resultat får stöd av andra studier i en viss miljö genom att det skall vara möjligt att avfärda eventuella ifrågasättanden. Vid hög grad av extern validitet är det möjligt att generalisera, dra slutsatsen att ett resultat gäller i olika miljöer och sammanhang och således är överförbart (Ryen, 2004). I denna uppsats har det emellertid varit svårt att framlägga ett resultat som står för en hög grad av validitet, såväl extern som intern sådan, då det ej förefaller finns särskilt många avhandlingar eller liknande med våra underliggande frågeställningar.

3 Teoretisk referensram

Det finns ett antal olika teorier som förklarar av vilka anledningar företag väljer att på frivillig basis redovisa en viss typ av information (Deegan, Unerman, 2008). Sådan information kan bland annat vara information som återfinns i företags hållbarhetsredovisningar. Vi redogör nedan för några teorier som är applicerbara på hållbarhetsområdet.

3.1 Institutionell teori

Anledningen till varför institutionell teori är applicerbar på uppsatsens empiri är för att teorin förklarar den omgivning som företag verkar i och då hållbarhetsfrågor tycks hamna högre upp på företags agendor kan teorin appliceras i ett förklarande syfte.

Trots ständig utveckling av kunskap, normer och idéer går företag mer och mer mot att efterlikna andra företag (Scott, 1987). Det är inte bara de interna målen som företag anpassar sig efter utan även omgivningen och samhällets värderingar. Enligt Hatch (1997) kan det skiljas på om trycket på att anpassa företaget kommer från (1) lagar och förordningar då det rör sig om tvingande institutionell påverkan eller när det kommer från (2) en normativ institutionell påverkan vilket kommer i uttryck genom kulturella förväntningar.

Den institutionella teorin syftar att förklara den omgivning som en organisation verkar i och även de sociala fenomen som förklarar olika parters handlande. Från ett institutionellt perspektiv ligger kultur och traditioner till grund för företags beslut och handlingar. Då företags handlingar växt fram över tid har ett mönster utvecklats och därmed förankrat det legitimerade sättet för handlande inom organisationer och dess omgivning. Detta driver vägledning för företag men innebär även handlingsbegränsningar då företag begränsas av de värderingar och normer som finns i samhället. Dessa normer och värderingar ses i samhället som självklara och kan vara svåra att uppmärksamma, vilket gör att organisationer automatiskt styrs av dessa (Müllern, 1994).

Imitationer kan ske utav olika anledningar men det finns framförallt tre anledningar. Dessa är tvång, frivilligt imiterande och beroende av normer och regler. Dessa går under en gemensam benämning; isomorphism. Ordet betyder "likartad" och innebär därmed att företag tar efter varandra. På grund av detta är det möjligt att förutspå handlingar från organisationer utifrån legitimerat beteende från kultur och tradition (DiMaggio &

Powell 1991).

3.2 Legitimitetsteorin

Legitimitetsteorin är applicerbar på hållbarhetsområdet eftersom denna teori försöker förklara hur företag bör agera för att dess verksamhet skall vara legitimt i allmänhetens ögon.

Legitimitetsteorin bygger på att ett specifikt företag, X, har ett socialt kontrakt gentemot samhället. Företagets agerande är legitimt, det vill säga rättfärdigat och acceptabelt, endast om företagets agerande är i linje med vad allmänheten och samhället anser vara acceptabelt (Deegan & Unerman, 2006). Företaget kan således inte helt självt avgöra hur det skall handla utan måste anpassa sig till allmänheten och samhället i stort för att försöka tillfredsställa de krav och förväntningar som dessa har på det ifrågavarande företaget. Sociala kontrakt kan uppstå genom exempelvis förhandlingar mellan olika intressentgrupper eller genom internationella avtal (Ligteringen & Zadek, 2011)

3.3 Intressentmodellen

Då intressentmodellens olika grenar försöker förmedla hur företag bör agera för att tillfredsställa olika intressentgrupper är den applicerbar på hållbarhetsområdet, eftersom företags hållbarhetsarbete i mångt och mycket bygger på just detta.

Det finns två grenar av intressentteorin, etiska grenen som bygger på att alla intressenter skall behandlas lika, respektive management-grenen. Management-grenen bygger på att det omfattande ansvaret beskrivet ovan endast är obligatoriskt gentemot företagets mest viktiga intressenter och alla intressenter behöver alltså nödvändigtvis inte behandlas lika givet att de har olika påverkan på företaget. I motsats till detta bygger den etiska grenen på att företag X skall bry sig lika mycket om att tillvarata viktiga aktieägares och investerares intressen som företagets miljöpåverkan på mindre viktiga intressenter. Detta för att försöka att tillfredsställa samtliga intressenter. Intressenter är ett vitt begrepp som kan innefatta alltifrån kunder till kreditgivare men en intressent kan även vara en person eller ett företag som påverkas av företag X:s aktiviteter (Deegan et al, 2006).

När det kommer till att tillhandahålla information till de olika intressegrupperna handlar det dels om rent finansiell information som primärt tillhandahålls genom årsredovisningarna, men även information kring hur företag agerar i hållbarhetsrelaterade frågor som miljö- och sociala frågor (Deegan et al, 2006).

3.4 Agentteorin

Agentteorin ämnar förklara den intressekonflikt som kan uppstå mellan ägare och ledning i företag och vilka hjälpmedel, såsom kontrollprogram, som kan användas för att minimera potentiella problem, vilka även kan uppkomma i företags hållbarhetsarbete.

Agentteorin är en teori som avser förklara agentproblem som kan uppstå när ägande är separerat från kontroll i ett företag. De två parterna i teorin är Principalen och Agenten. Principalen motsvaras i praktiken utav ägarna och Agenten utav ledningen i företaget (Eisenhardt, 1988). Teorin har sin utgångspunkt i maximerad nytta varvid den utgår från att båda parterna har som mål att maximera sin egen nytta. Om Agenten handlar utifrån egna personliga önskemål, kan detta direkt missgynna Principalen. Mellan de två parterna, Principalen och Agenten, uppstår situationer med asymmetrisk information vilket försvårar relationen mellan de båda (Eisenhardt, 1989).

I dessa sammanhang pratas det om agentkostnader vilket avser kostnader som involverar upprätthållandet av en effektiv relation mellan Principalen och Agenten. För att upprätthålla en effektiv relation behöver Principalen använda sig av belöningsystem eller kontrollprogram som ser till så att Agentens och Principalens mål är likartade (Eisenhardt, 1988).

Det finns två typer av problem inom agentteorin – Moral hazard och adverse selection. Dessa två sorters problem är baserade på “the new institutional economics” och har sin grund i att alla parter är egennyttiga och försöker således maximera sin egen nytta (Braun & Guston, 2003). Det är därför viktigt för principalen att få inblick i agentens handlingar för att få samma insyn i verksamheten som agenten (Eisenhardt, 1989).

3.5 GRI

3.5.1 Bakgrund:

Global Reporting Initiative har sitt ursprung i USA och två Boston-baserade ideella organisationer. Syftet var att skapa gemensamma mekanismer och verktyg för att säkerställa att företag och organisationer arbetar på liknande sätt i sitt hållbarhetsarbete. Utifrån detta har GRI utvecklats och innefattar idag visionen att ta fram och utveckla ett ramverk för hållbarhetsredovisning. De första riktlinjerna från GRI publicerades i juni år 2000 (Bergström, Catasús, Ljungdahl, 2002) och är idag det mest använda ramverket

i världen för hållbarhetsredovisning. Utgångspunkten med GRI är att tillhandahålla riktlinjer för företag som vill redovisa hållbarhetsinformaton, oavsett storlek, bransch eller geografisk placering för dessa (Global Reporting Initiative, 2002).

Den främsta anledningen har varit den positiva mottagningen ramverket har fått från de som använt sig utav det, men även att det inte bara varit företag som använt sig utav det utan också organisationer av olika slag (Öhrlings PricewaterhouseCoopers, 2008).

En annan fördel som ramverket har är att det de facto är det mest omfattande ramverket inom området hållbarhetsredovisning. I Sverige har GRI fått stor genomslagskraft, inte minst i samband med att Sveriges regering under år 2007 presenterade ”Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande” som innebär att “företag med statligt ägande ska tillämpa dessa riktlinjer. I de fall staten är en av flera ägare avser regeringen att i samråd med företaget och övriga ägare verka för att dessa riktlinjer tillämpas även i de delägda företagen. Riktlinjerna trädde i kraft under januari år 2008 och ställde höga krav på statliga företag. Utöver att GRI:s riktlinjer skall följas, skall även hållbarhetsredovisningen vara kvalitetssäkrad genom oberoende granskning och bestyrkning (Finansdepartementet, 2007).

3.5.2 Syftet:

Syftet med GRI är att skapa enhetlighet för hållbarhetsredovisning och göra det lättare att *jämföra* och bedöma hållbarhetsresultat i förhållande till lagar, regler och standarder. Genom GRI skall det även vara lättare att *visa* hur ett företag påverkar och påverkas av de förväntningar som rör hållbar utveckling. Det sista syftet för GRI är att det ska vara möjligt att kunna *jämföra* resultat inom ett företag och även mellan företag över tiden (Global Reporting Initiative, 2006a).

Utöver att själv ange nivå kan även företaget eller organisationen välja att införskaffa ett uttalande från en extern part om den bedömning som gjorts eller så kan företaget låta GRI granska den egna bedömningen (Global Reporting Initiative, 2002)

3.5.3 Tillämpningsnivåerna:

GRI tillhandahåller ett antal olika tillämpningsnivåer där avsikten med dessa är att ge läsaren en möjlighet att se i vilken utsträckning riktlinjerna har tillämpats när redovisningen har upprättats. De olika nivåerna ger det tillämpande företaget en möjlighet att se

vad nästa steg är och således stegvis utveckla redovisningen. Tillämpningsnivåerna visar även vilka delar av GRI:s ramverk som har använts vid upprättandet av redovisningen. I företagets rapport skall det tas med en tabell där GRI:s tillämpningsnivåer redovisas. Den som upprättar redovisningen anger själv vilken nivå som använts efter att ha gjort en egen bedömning mot kriterierna i GRI:s ”Tillämpningsnivåer”. Anledningen till detta är att visa vilken nivå som företaget i fråga uppfyller samt vem som gjort bedömningen. Nivåerna som tillhandahålls av GRI är A, B och C där A är den högsta nivån. För företag som använder sig av GRI:s riktlinjer, finns det en även möjlighet att erhålla ”plus-nivåerna” (C+, B+, A+) (Global Reporting Initiative, 2006b).

Förutsättningen för ovanstående är att företagets hållbarhetsredovisning har bestyrkts av en utomstående och oberoende part (Global Reporting Initiative, 2006b). En granskning som genomförs av en extern part är att beteckna som en bestyrkning om vissa kriterier uppfylls. Parten skall inneha kompetens inom ämnet, både om sakförhållanden och om standarder för bestyrkandeuppdrag. Dessutom skall vederbörande ha upprättat en bestyrkanderapport utifrån de riktlinjer som ges i RevR 6. Likt en finansiell revision, skall granskningen genomföras på ett sätt som kan förklaras och dokumenteras. Granskningen skall även bedöma huruvida redovisningen ger en rimlig och balanserad bild av resultatet (Global Reporting Initiative, 2006a).

3.6 Integrerad rapportering

Med integrerad rapportering menas att icke-finansiell information, bland annat hållbarhetsinformation, presenteras och analyseras på samma sätt som finansiell information. Integrerad rapportering har blivit ett diskuterat ämne då det huvudsakliga syftet är att undvika att företag skiljer på finansiell information och icke-finansiell information såsom hållbarhetsinformation. Nackdelen med att ha två separata dokument är att hållbarhetsinformation då ofta saknar kopplingar till mål och strategier. Fördelarna med integrerad rapportering är att det ger intressenterna/investerarna möjligheter att kunna utvärdera och analysera mål och framtidsplaner tillsammans med den finansiella informationen. Information blir därmed presenterad på lika villkor avseende kvalitet och transparens som den finansiella informationen (Bäckström, 2011). Ytterligare ett sätt att öka transparens och kvalitet är genom FASB:s riktlinjer. Syftet med dessa riktlinjer är att utveckla användbarheten för investerare och andra intressenter inom finansiell rapporte-

ring. Användbarheten mäts genom ett antal kriterier som FASB kallar ”qualitative characteristics”. Däribland återfinns bland annat kriterierna relevance/relevans och reliability/tillförlitlighet (Johnson, 2005).

3.7 Länder med hög andel hållbarhetsredovisningar

Danmark beslutade år 2009 att alla större företag, vilket motsvarar ca 1100 företag, måste ha en integrerad rapport och därmed inkludera icke-finansiell hållbarhetsinformation i årsredovisningen. Syftet med detta beslut är att få större företag att engagera sig i frågor rörande CSR och även kommunicera detta genom deras årsredovisning (Danish Commerce And Companies Agency, 2011).

Ett annat land som ligger i framkant gällande integrerad rapportering är Sydafrika där företag noterade på börserna i Johannesburg, måste ha en integrerad hållbarhetsredovisning. Enligt ”The King Code Of Corporate Governance”, som är en bolagsstyrningskod som alla bolag i Sydafrika måste följa, uttrycks regler om integrerad rapportering som en ”Följ eller förklara/comply-or-explain”-princip (Bäckström, 2011).

Enligt Carsten Ingerslev, Head of the Danish Government Center for CSR, kommer nationella lagar inom området inom sinom tid att utmyнна i EU direktiv men fram till dess kommer området att styras nationellt (Eccles & Krzus, 2010).

Storbritannien beslutade år 2005 att inte bifalla ett förslag om krav på externa granskningar. Trots att det inte är lagstadgat har Storbritannien en stor andel bestyrkningar vilket har sin grund i kultur och normer, där Storbritannien legat i framkant avseende miljöredovisning (Llena, F., Moneva, J., Hernandez, B. 2006), (Federation of European Accountants, 2008).

Under 2008 genomfördes en studie utav KPMG, där uppdagades en trend gällande företag som får sin hållbarhetsredovisning externt granskad. 73 % av de franska företagen och 70 % av de spanska företagen har externt bestyrkande av sin hållbarhetsredovisning. I dessa länder har en markant uppgång kunnat uppmätas då antalet bestyrkanden sedan år 2005 ökat med över 20 %. Andra länder i Europa som ligger i framkant är Italien och Storbritannien där över 50 % av hållbarhetsredovisningarna år 2008 var externt bestyrkta jämfört med USA där endast 14 % av företagen hade externt bestyrkande av

hållbarhetsredovisningen. I USA har det dock skett en stor uppgång från endast 2 % externt bestyrkande år 2002 till 14 % år 2008 (Bilaga 1) (KPMG AB, 2008)

3.8 ISAE 3000

ISAE 3000 är, förutom AA1000 som förklaras nedan, den enda stora standard på hållbarhetsområdet som förklarar och framlägger riktlinjer för hur företag bör arbeta med hållbarhetsfrågor (Hodge, Subramaniam & Stewart, 2009).

Målet med ISAE 3000 är att få fram principer för extern revision som inte avser revision av finansiell information (Pohl & Tolhurst, 2010). ISAE 3000 anses vara en bredare standard än AA1000, eftersom andra typer av icke finansiell information än hållbarhetsrelaterad sådan ryms inom ISAE 3000. ISAE 3000 är framtagen av The International Federation of Accountants, IFAC (Zwarthoed, 2006).

Enligt standarden ISAE 3000 förutsätts bland annat att den eller de personer som utför revision eller översiktlig granskning av ett företags hållbarhetsredovisning besitter särskild kunskap och kompetens för att på ett bra sätt kunna förstå och granska den information som ligger till grund för den bestyrkanderapport som framläggs. ISAE 3000 är den vanligaste standarden att följa för revisionsbolagen när de utför externa granskningar av företags hållbarhetsredovisningar. I ISAE 3000 definieras "limited assurance engagement" respektive "reasonable assurance engagement", vilka i Sverige motsvaras av översiktlig granskning och revision (Pohl & Tolhurst, 2010).

3.9 AA1000

AA 1000 är en välkänd, internationell standard när det kommer till hållbarhetsredovisning (AccountAbility, 2011). Standarden, som är frivillig för företag att följa, grundades år 1999 av ISEA (Institute of Social and Ethical Accountability), en global organisation som framlägger lösningar till utmaningar inom CSR- och hållbarhetsområdet. Målet är att hjälpa olika organisationer, oavsett om det gäller vinstdrivande företag eller statliga myndigheter, att på ett naturligt sätt jobba med hållbarhetsfrågor i det dagliga arbetet och dessutom att koppla samman hållbarhet och ansvarsskyldighet (Göbbels & Jonker, 2003).

Vidare kan AA1000 sägas vara ett verktyg för att människor och organisationer skall lita på att ett företag verkligen är och agerar hållbart, exempelvis genom att ett företags interna och externa arbete sammanvävs (Beckett & Jonker, 2002). En sak som gör AA1000 extra betydelsefull är att denna standard ger ett företag de verktyg som krävs för att med hög kvalitet arbeta med hållbarhetsrelaterade frågor. Detta samtidigt som chanserna ökar att leva upp till den höga grad av ansvarsskyldighet som olika intressenter förväntar sig (Dodds & Middleton, 2000).

Standarderna inom AA 1000 bygger på tre grundläggande principer och dessa är inclusivity, materiality och responsiveness, det vill säga integration, väsentlighet och lyhördhet (Pohl et al (2010). Detta innebär att människor skall ha någonting att säga till om gällande frågor som påverkar dem, beslutsfattare skall vara medvetna om vilka frågor som är relevanta samt att företag skall vara transparenta när de agerar (AccountAbility, 2011).

3.10 RevR 6

RevR 6, ”Oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning” är den svenska redovisningsrekommendation från FAR SRS som används av revisionsbyråerna vid bestyrkande av hållbarhetsredovisningar. Denna standard var, när den kom till år 2004, den första standarden i världen på sitt område. I denna redovisningsrekommendation framgår hur en översiktlig granskning som revision av ett företags hållbarhetsredovisning skall gå till. ISAE (International Standard on Assurance Engagements) 3000, är en internationell standard som har haft betydelse på RevR då RevR under år 2008 anpassades till ISAE 3000. Detta standardiseringsförfarande har som avsikt att få till stånd en metodik där revisionsbyråerna jobbar på ett likartat sätt när det kommer till bestyrkande och revision av företags hållbarhetsredovisningar (FAR SRS, 2011).

Vid bestyrkande av hållbarhetsredovisningar är det viktigt att hålla isär *revision* och *översiktlig granskning*. Det är fullt möjligt att dessa två bitar kan utföras i en och samma granskning genom ett så kallat kombiuppdrag, då någon eller några delar av hållbarhetsredovisningen har blivit översiktligt granskade och andra delar varit föremål för revision. Huvudskillnaden mellan översiktlig granskning och revision är att revisionen sker med större säkerhet och är mer ingående jämfört med vad som är fallet med över-

siktlig granskning. Avseende översiktlig granskning består underlaget företrädesvis av intervjuer med olika befattningshavare inom företaget samt olika dokument såsom hållbarhetsredovisningen. Vid revisionen är en vanlig åtgärd att det görs olika tester för att verifiera att siffrorna enligt hållbarhetsredovisningen är sanningsenliga, således skiljer här ingenting gentemot förfarandet vid finansiell revision (FAR SRS, 2011).

Enligt RevR 6 bör det finnas fyra steg i granskningsprocessen och dessa är **Planering av granskningen- Datainsamling- Genomförande av granskningen** samt **Avgivelse av bestyrkanderapport**. I det första av dessa steg, planering av granskningen, är det av yttersta vikt att revisorn/revisorerna klarlägger vilken/vilka delar som skall vara föremål för översiktlig granskning respektive vilken/vilka delar som skall vara föremål för revision, samt om det finns några delar som varken skall vara föremål för översiktlig granskning eller revision (FAR SRS, 2011).

Det finns olika typer av granskning, alltifrån typ 1 till typ 4. Vid granskning av företags hållbarhetsredovisningar är typ 1, granskningstyp revision, och typ 2, granskningstyp för översiktlig granskning, aktuella. (FAR SRS, 2011).

En hållbarhetsredovisnings motsvarighet till *revisionsberättelse* är *bestyrkanderapport* och det är här en revisor uttalar sig om ett företags hållbarhetsredovisning och huruvida denna uppfyller givna krav eller inte. De redovisningskriterier på vilka företaget har upprättat hållbarhetsredovisningen skall anges och även vilken/vilka delar som har granskats enligt revision respektive översiktligt granskats. Om någon av dem som har granskat hållbarhetsredovisningen, internt eller externt, är expert på hållbarhetsredovisningsområdet skall även detta anges i bestyrkanderapporten (FAR SRS, 2011).

3.11 Global Compact

Global Compact är ett FN-initiativ, initierat för drygt tolv år sedan av dåvarande generalsekreteraren Kofi Annan, som bygger på att förmå företagen att i högre utsträckning fokusera på frågor som rör exempelvis mänskliga rättigheter, arbetsvillkor för anställda och miljö (Meyer & Stefanova, 2001). Detta görs genom att sammanföra företag, fackföreningar, FN-organ och civilsamhället kring tio principer på hållbarhetsområdet (UNHCR, 2010).

Deltagande i Global Compact är således helt frivilligt för företagen men det rör sig i dagsläget om tusentals företag runt om i världen som deltar i initiativet. Det krävs visst arbete för att ett företag skall beviljas medlemskap i Global Compact. Ett brev från ifrågavarande företags VD, godkänt av företagets styrelse, där det framgår att företaget stödjer principerna i Global Compact, skall skickas till generalsekreteraren i FN. När detta väl är gjort skall företaget på olika sätt visa att man ställer upp på de tio principerna som bygger Global Compact. Detta sker genom att företaget i årsredovisningar och liknande redogör för hur man försöker uppnå målen med Global Compact och de tio principerna vilka Global Compact är uppbyggt av (Global Compact, 2011). I december år 2009 fanns, enligt regeringens hemsida, drygt 90 svenska företag och organisationer registrerade som medlemmar i Global Compact och det är en siffra som ständigt växer (Utrikesdepartementet, 2010).

4 Empiri

I detta avsnitt sammanfattar vi de telefonintervjuer vi genomfört samt den fakta vi erhållit från hållbarhetsredovisningar och andra typer av källor.

4.1 Intervju med KPMG/Jenny Fransson

KPMG är ett av världens ledande företag inom bl.a. revision, skatt och rådgivning med 1500 medarbetare i Sverige. De är genom deras globala nätverk ett kunskapsföretag med 138 000 specialister i 150 länder. Vi har valt att intervju Jenny Fransson som är Manager för KPMG Sustainability Services och medlem i FAR SRS arbetsgrupp för hållbar utveckling.

Fransson är av uppfattningen att en stor anledning till att kunder vill ha sin hållbarhetsredovisning externt granskad är att många andra företag väljer att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade. I detta läge, när externa granskningar av företags hållbarhetsredovisningar ständigt ökar, kan ett företag som inte har extern granskning mötas av reaktioner som “varför är inte er hållbarhetsredovisning granskad”?

När det gäller statliga företag finns det krav på att extern granskning skall ske, de så kallade riktlinjerna för extern rapportering av bolag med statligt ägande. I korthet bygger dessa riktlinjer på att statliga bolags hållbarhetsredovisningar skall följa GRI:s riktlinjer och även vara föremål för extern granskning och bestyrkande.

Då det ännu inte är allmänt vedertaget att större börsbolag har extern granskning av sina respektive hållbarhetsredovisningar upplever Fransson att innehållet i hållbarhetsredovisningar som ej är externt granskade för det mesta tas seriöst. Fransson framhåller några branscher som historiskt har haft en högre andel externa granskningar jämfört med många andra branscher, nämligen skogs- och verkstadsbolag. Den primära anledningen till att just dessa branscher legat i framkant är enligt Fransson att de har stått för och står för mycket miljöutsläpp och därför alltid varit ifrågasatta och kritiserade för deras påverkan på naturen och dylikt.

Fransson lyfter fram RevR 6 som ett mycket viktigt ramverk inom hållbarhetsredovisning vilket måste följas av revisionsbranschen. RevR6 får endast användas av medlemmar ur FAR som också skall vara auktoriserade revisorer. AA 1000 kan nyttjas som standard även av andra personer förutsatt att man kan påvisa att man är oberoende i för-

hållande till det ifrågavarande företaget på vilket extern granskning skall ske. I sådant fall kan dock endast en typ 1 granskning ske då typ 2-granskning enligt AA 1000 fordrar viss metodik som egentligen endast är standard inom revisionsbolagen och kan vara svår att nå upp till som “vanligt” konsultbolag.

KPMG har länge arbetat med extern granskning av hållbarhetsredovisningar. Lars-Olle Larsson, som då arbetade på KPMG, utförde den första externa granskningen av ett företags hållbarhetsredovisning och det var av Stora Kopparbergs Bergslagen hållbarhetsredovisning under år 1996. Sedan dess har det årligen tillkommit något stort företag som övergår till extern granskning. Den stora boomen kom dock för ett par år sedan, då det blev obligatoriskt för statliga bolag att anlita en extern part för granskning av dessa bolags hållbarhetsredovisningar.

Fransson framhåller att några europeiska länder, i synnerhet Frankrike och Spanien, som särskilt framstående när det kommer till andelen företag som har externt granskade hållbarhetsredovisningar. När det blev obligatoriskt för statliga bolag att anlita extern part för granskning av hållbarhetsredovisningar skedde ett stort uppsving i Sverige varför Sverige i dagsläget ligger på någon slags europeisk genomsnittlig nivå enligt Fransson. Storbritannien har varit föregångare när det kommer till extern granskning, mycket beroende på att det varit ett förhållningssätt i stil med “säger du att det är så, bevisa det då” mot det enligt Fransson mer naiva och svenska förhållningssättet “det står att det är så, självklart stämmer det”.

4.2 Intervju med Deloitte/Torbjörn Westman

Deloitte Sverige ingår i det globala nätverket Deloitte Touche Tohmatsu Limited (DTTL), världens största nätverk inom revision, skatt och rådgivning med drygt 170 000 anställda. Torbjörn Westman är Senior Manager inom affärsområdet Enterprise Risk Services på Deloitte och har lång erfarenhet kring hållbarhetsrelaterade frågor.

Enligt Westman på Deloitte finns det i nuläget två motiv till att företag får sina hållbarhetsredovisningar externt granskade. Det första motivet förekommer om företaget är av traditionell art, vilket enligt Westman innebär att bolaget tillhör något av de traditionella utsläppsbolagen. Det faller sig då mer naturligt för dessa att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade främst för sina investerares skull. Detta för att styrka den håll-

barhetsinformation som rapporterats. Det andra motivet till att företag väljer att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade är för att det finns ett statligt ägande i bolaget, då det finns krav på dessa bolag att redovisa och få sin hållbarhetsinformation externt granskad.

Westman är av uppfattningen att de börsbolag som inte har låtit en extern part granska dess årsredovisning fattar detta beslut eftersom de inte känner någon direkt press från viktiga intressenter att hållbarhetsredovisningen skall vara externt granskad.

Westman understryker att det finns relativt många företag som inte får sina hållbarhetsredovisningar externt granskade och i dessa fall rör det sig enligt Westman främst om budgetfrågor. Det finns även företag som ej är redo att få sin hållbarhetsredovisning granskad, vanligtvis företag som nyligen börjat publicera hållbarhetsinformation. Dessa företag väljer då att inte få den granskad istället för att få en oren eller icke fullständig bestyrkanderapport då detta ser ännu sämre ut för företaget.

Möjligheten för ett företag att få hjälp med struktur och dylikt i rapporten finns genom en tjänst som revisionsbyråerna kallar ”pre-audit”. Revisionsbyrån hjälper då företagen genom konsultation för att nå en så bra hållbarhetsredovisning som möjligt. Detta är en bra hjälp för företag då det inte är lätt att redovisa hållbarhet för de företag som just har börjat anamma hållbarhetsfrågor.

Det finns enligt Westman branscher där hållbarhetsredovisningar är mer utbredd och Westman lyfter fram de traditionella utsläpparna inom industrin såsom papperstillverkare och tung tillverkande industri som sådana branscher. Dessa företag har från början arbetat mycket med miljöbokslut men har under de senare åren gått mer mot de sociala aspekterna och har sedan vävt ihop det till en hållbarhetsredovisning. På senare tid är enligt Westman finansbranschen en bransch där antalet hållbarhetsredovisningar kraftigt ökat.

Enligt Westman har antalet externt granskade hållbarhetsredovisningar i Sverige endast ökat marginellt de senaste åren medan upprättandet av hållbarhetsredovisningar har ökat kraftigt. Den främsta anledningen till detta är den lag som trädde i kraft och som innebär att 52 statliga företag skulle upprätta en hållbarhetsredovisning enligt GRI. En annan bidragande orsak till ökad mängd hållbarhetsredovisningar är enligt Westman att alla

företag som är medlemmar i Global Compact, måste bifoga en så kallad ”progress report”, vilket enklast görs genom att upprätta en hållbarhetsredovisning.

Det finns ett antal index (sustainability index) som fokuserar på hållbarhet vilket gör att en investerare enkelt kan finna lämpliga företag att investera i, såsom företag som är noterade på DJSI (Dow Jones Sustainability Index). DJSI ger då extra poäng till de bolag som har fått sin hållbarhetsredovisning externt granskad.

Danmark och Frankrike har/kommer inom en snar framtid att få ett krav på sina företag att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade. Det är, i dessa länder, aktieägare och investerare som trycker på utvecklingen av detta för att kunna få validitet gällande hållbarhetsinformationen. Andra länder som, enligt Westman, ligger i framkant gällande hållbarhetsredovisningar är Storbritannien, Spanien och Holland.

I en tidigare intervju från augusti år 2010 som Westman genomfört med Björn Stigson, en nestor på hållbarhetsområdet, framhåller Stigson att han är av uppfattningen att det i framtiden kommer bli svårare och svårare för företag som ej har externt granskade hållbarhetsredovisningar att motivera varför extern granskning av dess hållbarhetsredovisning inte sker. Stigson är rentav av åsikten att hållbarhetsredovisningar som inte är externt granskade i framtiden inte kommer att tas på särskilt stort allvar från intressenter och allmänheten i stort. Dock tror Stigson att innehållet i hållbarhetsredovisningar kommer att ändras över tid, då intressenter inte är särskilt intresserade av sifferexercis av typen hur många procentandelar ett företag har minskat sina utsläpp. Istället tror Stigson att mer strategiska frågeställningar, hur ett företags hållbarhetsarbete står sig gentemot konkurrenters hållbarhetsarbete, kommer att bli mer vanligt förekommande (Stigson, 2010).

4.3 Intervju med PwC/Fredrik Ljungdahl

PwC Sverige ingår i det globala nätverket PwC, ett av världens största nätverk inom revision, skatt och affärsrådgivning. PwC globalt har drygt 160 000 anställda i hundratalet länder och är en av de så kallade ”big four”-byråerna. Fredrik Ljungdahl är Director på PwC med inriktning på hållbarhetsfrågor. Tidigare har Ljungdahl bland annat arbetat med hållbarhetsfrågor på KPMG och undervisat vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping.

Ljungdahl delar in företag i olika grupper, de som måste ha sina hållbarhetsredovisningar granskade (statliga bolag) och de som inte behöver ha sina hållbarhetsredovisningar granskade. Ett stort skäl för företag att på frivillig basis låta sin hållbarhetsredovisning bli externt granskad är att detta kan ses som ett intyg externt att uppgifterna i hållbarhetsredovisningen stämmer vilket leder till att företagets varumärke stärks. Interna skäl kan vara ett annat motiv för företag att låta sin hållbarhetsredovisning bli externt granskad då extern granskning kan leda bättre kvalitet av hållbarhetsarbetet och ökad tillförlitlighet internt inom företaget när det kommer till hållbarhetsrelaterade frågor.

Ljungdahl tycker att det är svårt att uttala sig om varför en hel del företag inte väljer extern granskning och det för andra företag ses som en självklarhet. Ekonomiska skäl kan enligt Ljungdahl vara ett skäl till varför extern granskning ej sker, även om kostnaden som en extern granskning innebär inte är särskilt hög. Huvudanledningen till att företag inte beslutat sig för extern granskning torde vara att intressenterna inte kräver att extern granskning sker, då det ännu ej är allmänt vedertaget för alla företag. Företag som väljer att inte få sin hållbarhetsredovisning externt granskad ser nog helt enkelt inte nyttan med extern granskning på samma sätt som företagen som väljer extern granskning.

Det är enligt Ljungdahl vanligare med externa granskningar av hållbarhetsredovisningar inom företag med stor påverkan på naturen och liknande. Dock måste företagen först själva identifiera sin påverkan på samhället innan insikt om att extern granskning vore nödvändig infinner sig hos ifrågavarande företag.

En anledning till att antalet externa granskningar förefaller att öka tror Ljungdahl beror på en "Följa John-tendens", någon börjar sedan följer andra efter då intressenter undrar varför inte företag X har extern granskning av sin hållbarhetsredovisning när företag Y har det. Vidare leder ofta skandaler av olika slag fram till att intressenter i högre utsträckning efterfrågar att en extern part har granskat hållbarhetsredovisningen i fråga. Ljungdahl tror att den största ökningen av externa granskningar har skett under 2000-talet och liksom KPMG framhåller han att något stort uppdrag tillkommer årligen.

Enligt Ljungdahl kan ingen standard mäta sig med GRI och PwC utför granskningar gentemot dess kriterier, på samma sätt som IASB-standarder används vid finansiell revision. RevR 6, som bygger på ISAE 3000, används vidare när PwC utför granskningar.

Ljungdahl är av uppfattningen att standarden AA 1000 är på en helt annan nivå och används av ett fåtal svenska företag och innehåller endast allmänna principer om hur företag bör arbeta med hållbarhetsfrågor. Enligt Ljungdahl bör AA 1000 inte användas explicit utan istället som ett komplement till RevR 6.

Ljungdahl tror och hoppas att integrerad rapportering kommer mer och mer och att då informationen i stort i årsredovisningen kommer att granskas och revideras i högre utsträckning, vilket leder till utökade revisionsberättelser. Dock finns ingen tydlig efterfrågan och inga tydliga standarder på området, men i takt med att revisorer missar saker i revisionen och skandaler uppkommer kan en utveckling mot mer av integrerad rapportering öka.

4.4 Intervju med Ernst & Young/ Stefan Andersson Berglund & Outi Alestalo

Ernst & Young är resultatet av sammanslagningar mellan små och stora revisionsbyråer och är en av världens aktörer på revisions- och konsultmarknaden. Ernst & Young har drygt 144000 medarbetare globalt. Stefan Andersson Berglund är partner inom revision som arbetar mycket med hållbarhetsfrågor och är specialist på verifieringar. Outi Alestalo är anställd på Climate Change and Sustainability Services på Ernst & Young.

Andersson Berglund pratar om att det finns två olika typer av företag som väljer att få extern bestyrkning av hållbarhetsredovisningen. Den första typen av företag är de statliga bolagen som har ett krav på sig att få sin hållbarhetsredovisning externt granskad. Den andra typen av företag är de som har extern bestyrkning på frivillig basis. De bolag som valt detta på frivillig basis gör detta för att enligt Andersson Berglund, få informationen verifierad och bestyrkning av en extern part. Alestalo lyfter fram att det finns andra orsaker till varför företag väljer extern bestyrkning och då är det främst internkontroll som man vill förbättra genom en heltäckande granskning men det finns även fördelar för företagen genom att de får ett externt bollplank som kan utnyttjas för att diskutera hur man resonerat vid olika situationer men även hur man går vidare med hållbarhetsarbetet.

Bland orsakerna till varför inte extern bestyrkning väljs lyfter Alestalo fram kostnaderna som ett delargument för företag men det mest framträdande argumentet är att det i dags-

läget ej är lagstadgat om extern bestyrkning. Andersson Berglund lyfter dock fram att det för vissa företag räcker med exempelvis "third-party checked" som innebär att en extern part, såsom en revisionsbyrå, granskar vissa komponenter. Tetra Pak är ett exempel på ett företag som låtit en extern part granska en del av hållbarhetsarbetet. En annan aspekt som framkommer under intervjun är att det ofta rör sig om en mognadsfråga om företaget i fråga har extern granskning eller ej. Då många företag nyligen börjat publicera hållbarhetsredovisningar fokuserar även dessa på att utveckla interna processer innan det är prioriterat att ha extern bestyrkning. Det är därför viktigt för bolag som tillhandahåller extern bestyrkning att förklara nyttan och värdet med bestyrkningen och på så sätt motivera företagen att tillämpa detta.

Ernst & Young har enligt Andersson Berglund gjort analyser och granskat de 500 största företagen i Sverige. Vid dessa analyser har det inte framkommit några speciella branscher där extern granskning är extra vanlig förutom när det rör sig om "utsläppare" såsom industriföretag som har större miljöpåverkan, och det faller mer naturligt för dessa att ha extern bestyrkning. Andersson Berglund berättar att Ernst & Young har tillhandahållit tjänster inom hållbarhetsområdet i många år men att det var först när lagkravet för de statliga bolagen kom som Ernst & Young satsade mer på området. De känner även att frågan om den externa granskningen kommer högre och högre upp på agendan och frågan har numera en plats i styrelserummen.

Sverige står sig, tillsammans med sina grannländer i Norden, väl när det gäller antalet externa granskningar på grund av liknande lagstiftning och kultur/normer. Enligt Alestalo finns det andra länder såsom Indien som ligger långt fram inom hållbarhetsområdet, som sedan ett år tillbaka har lagstadgat krav på större bolag att de måste ha extern bestyrkning. I Europa, berättar Andersson Berglund, har Ernst & Young flest antal anställda på hållbarhetsområdet. En av anledningarna till att vissa länder har lägre andel bestyrkningar är, enligt Alestalo, för att de saknar den tradition som Europa länge har haft gällande icke-finansiell rapportering och däribland utsläppsrätter som behandlats under en längre tid. Till skillnad från exempelvis USA, där frågan om utsläppsrätter först på senare tid börjat diskuteras.

4.5 Intervju med AarhusKarlshamn/Fredrik Nilsson

AarhusKarlshamn är ett svenskt börsbolag som tillverkar vegetabiliska oljor och många av kunderna finns inom livsmedelsindustrin. Fredrik Nilsson är koncernredovisningschef, tillika chef för Investor Relations, på Aarhus Karlshamn och har därmed god insyn i såväl Aarhus Karlshamns finansiella- som hållbarhetsrelaterade rapportering.

AarhusKarlshamn publicerade sin första hållbarhetsredovisning i september år 2010 och de har sedan dess arbetat mer frekvent med hållbarhetsredovisning. Under år 2011 medverkade de bland annat på Stora aktie- och foddagen i Jönköping, där de delade ut hållbarhetsredovisningar till intressenter/potentiella kunder.

AarhusKarlshamn arbetar aktivt med frågor som rör hållbarhet på många olika sätt. De bedriver bland annat ett stort arbete i Afrika och detta är något som de gärna vill lyfta fram. De arbetar även mycket med palmoljan bland annat i RSPO där de var en av grundarna tillsammans med världsnaturfonden, varvid de fortfarande sitter kvar i styrelsen där. Detta är en av anledningarna till deras ökade intresse för hållbarhetsredovisning. Den andra anledningen är att efterfrågan har ökat från kunderna. Trots att kraven fortfarande är låga så ökar kraven ständigt från kundsidan.

Enligt Nilsson är hållbarhetsredovisningar betrodda av intressenter oavsett om den är externt granskad eller ej. Även om AarhusKarlshamn i dagsläget inte har extern granskning utav deras hållbarhetsredovisning är detta något som inte utesluts inför framtiden. Den främsta anledningen till deras tveksamhet är att de nyligen publicerat deras första rapport och att de därmed avvaktar ett par år för att kunna säkra den eftersträvade kvaliteten. AarhusKarlshamn känner även att det är viktigt att få ett mervärde utav granskningen och känna att efterfrågan från intressenter existerar innan de tar steget mot extern granskning.

Anledningen till att AarhusKarlshamn publicerade sin första hållbarhetsredovisning var för att de kände att de investerade mycket i hållbarhet och därmed ville beskriva det för att kunna tillfredställa investerare, kunder och andra intressenter. En annan del som också spelade in var möjligheten att utveckla interna processer för att kunna anpassa dessa efter GRI och således mäta nyckeltal och liknande på samma sätt som andra företag.

En problematik som enligt Nilsson kan uppkomma gällande hållbarhetsredovisningar är att informationen som innefattas i redovisningen kan bli irrelevant då trender och rådande samhällsdebatt mycket snabbt kan ändras. Således kan enligt Nilsson en fråga som är högst aktuell ett visst år vara totalt irrelevant ett annat år.

AarhusKarlshamn har inga planer på att integrera deras hållbarhetsrapport med deras årsredovisning då de ser fördelarna med att ha två separata rapporter. Detta då de slipper att publicera sin hållbarhetsrapport samtidigt som sin årsredovisning. Att publicera två rapporter är mycket tids- och resurskrävande och det blir då mer naturligt att välja, som AarhusKarlshamn gjort, att publicera sin årsredovisning på våren och sin hållbarhetsrapport på hösten. Ytterligare en fördel är att intressenter som bara är intresserade av hållbarhetsredovisningen enkelt kan skilja på dokumenten.

Gällande intresset bland investerare för hållbarhetsfrågor upplever Nilsson i egenskap av chef för Investor Relations ett blandat intresse, en del mindre investerare är mycket intresserade av hållbarhetsfrågor och vissa är bara intresserade av vinsten i företaget. Bland större investerare är situationen enligt Nilsson delvis en annan då det finns en del större investerare som uteslutande investerar endast i företag med ett välutvecklat hållbarhetsarbete.

4.6 Intervju med SEB/Helena Mueller

SEB är en av de ledande bankerna i Sverige och Norden med drygt 20 000 anställda på drygt 660 kontor i Sverige och utomlands. Banken är ett resultat av den sammanslagning som skedde år 1972 mellan Skandinaviska Banken och Stockholms Enskilda Bank. Helena Mueller är kommunikations- och rapporteringsansvarig för hållbarhet och har vikt större delen av sin yrkesverksamma karriär åt SEB-koncernen.

SEB har årligen publicerat hållbarhetsredovisningar sedan år 2007. SEB:s hållbarhetsredovisning är ej externt granskad men enligt Mueller upplever intressenterna hållbarhetsredovisning som seriös ändock, då SEB är ett stort noterat bolag är det inte det externa bestyrkandet av en revisor som avgör trovärdigheten gentemot intressenterna. Då transparens genomsyrar ett publikt företag går det enligt Mueller inte att äventyra bolagets rykte varför det som publiceras är något som de står bakom och som speglar verkligheten.

SEB hade en ambition och en tanke att få deras hållbarhetsredovisning externt granskad år 2011. Den främsta anledningen till detta var att de kände att de genom den externa granskningen kunde få en kvalitetsstämpel och även hjälp med upprättandet som annars inte var möjlig. Beslutet föll ändå på att inte få den externt granskad då SEB ville prioritera bättre kvalitet och ännu bättre uppföljning av deras sociala mätetal innan de känner att det skulle vara lönt med en extern granskning. Mueller känner att det är väldigt viktigt att prioritera en väl fungerande process på plats internt och att detta är en förutsättning vid en extern granskning för att SEB på enklast möjliga vis skall kunna samla in material. Därmed känner SEB att de hellre satsar på att förbättra deras egna processer innan de låter en extern part granska deras hållbarhetsredovisning.

I jämförelse med sina konkurrenter anser sig SEB stå sig likvärdigt gällande de kvaliteter som hållbarhetsredovisningen innefattar. I likhet med Nordea har SEB valt att inkludera sin hållbarhetsredovisning i deras årliga rapport till FN:s Global Compact. Detta är ett sätt som många företag idag väljer att göra. SEB använder sig utav så kallade Best Practices vid upprättandet utav deras hållbarhetsredovisning. De tittar då på de duktigaste och bästa företagen i hållbarhetsgenren, som till exempel SCA, Trelleborg och Adidas för att nämna några men framförallt Best Practices i deras egen bransch. De tittar då inte på deras närmsta konkurrenter utan snarare på världens största banker såsom HSBC, Australian Bank, Westpac och Standard Chartered.

SEB har sedan flera år tillbaka ständigt följt sina nyckeltal inom hållbarhet men tog nyligen ett beslut i företagsledningen att företaget skall satsa på området än mer. Enligt Mueller är deras hållbarhetsredovisning främst ett viktigt redskap för stora företag som handlar med andra stora företag och som därmed kan undersöka så att inte det föreligger några problem inom hållbarhetsområdet.

4.7 Intervju med Holmen/Lars Strömberg

Holmen har sitt ursprung i Hertig Johans vapenfaktori i Norrköping från år 1609. I dag är Holmen ett av Sveriges största skogsbolag med en omsättning på drygt 18 miljarder kronor. Lars Strömberg är sedan år 2001 Director of Sustainable and Environmental Affairs, miljö- och hållbarhetschef, på Holmen och har även innan detta haft ledande befattningar inom hållbarhetsrelaterade frågor på företag och organisationer.

Holmen bildades år 2000 och härstammar från MODO som redan år 1993 satte ihop en åttasidig miljöredovisning. I takt med att hållbarhetsarbetet inom Holmen-koncernen intensifierades tog Holmen beslut om att upprätta sin första hållbarhetsredovisning år 2004. Sedan i år har Holmen även valt att få denna externt granskad och enligt Strömberg beror detta på att innehållet i Holmens hållbarhetsredovisningar ständigt ökar, i år bland annat eftersom alla miljö- och personaldata (utbildning, sjukdomstal och liknande) skall redovisas. En anledning till att Holmen tidigare valt att ej låta en extern part granska de årliga hållbarhetsredovisningarna har varit att Holmen varit reglerade av olika miljöbestämmelser. Strömberg exemplifierar detta genom att nämna information om miljöincidenter, utsläpp i luft och vatten som Holmen är tvingade att rapportera till olika myndigheter. Enligt Strömberg har detta tidigare gjort extern granskning överflödigt, då innehållet inte har riskerat att vara felaktigt.

Att Holmen övergått till extern granskning har markant ökat samarbetet med KPMG och numera ges rekommendationer exempelvis kring hur sammanställning och insamling av miljödata bör ske. Tidigare har det varit god ordning och reda i Holmens hållbarhetsredovisning men Strömberg menar att revisionen, externa granskningen, har gett ett mervärde eftersom Holmens rutiner förbättras i samband med den externa granskningen. Vidare har Holmen, i samband med utskickade enkäter och undersökningar, tidigare år fått minuspoäng för att extern granskning ej skett, vilket företaget nu har rättat till och därmed placerar sig i en högre division.

Strömberg tror inte att nyttan av den externa granskningen för att förbättra interna processer kommer att minska med åren, utan snarare samlar Strömberg på sig en lång rad frågor och detta förbättrar Holmens möjligheter att förbereda sig inför de frågor som kan tänkas uppkomma. Holmen kommer att dra nytta av den externa revisionen och ser den som en draghjälp för att göra hållbarhetsarbetet ännu bättre, då det alltid finns mer att göra.

Då Holmen har haft KPMG för den finansiella revisionen och man försöker integrera hållbarhetsrapportering med finansiell rapportering faller det sig naturligt att välja samma revisionsbyrå då det vore komplicerat att ha olika byråer eftersom frågor hänger ihop. Som ett exempel på detta kan nämnas att VD-ordet och strategiavsnittet i Holmens

årsredovisning har granskats även i KPMG:s granskning av Holmens hållbarhetsarbete för att finna en röd tråd och att alla delar i företaget hänger ihop.

4.8 Intervju med SAS/Lars Andersen Resare

SAS är ett välkänt nordiskt baserat flygbolag som ägs till hälften av staterna Sverige, Norge och Finland och den andra hälften av privata investerare. En intressant sak att nämna är att SAS kallar sig "det grönnare flygbolaget". Lars Andersen Resare är miljöchef på SAS.

SAS har årligen publicerat en hållbarhetsredovisning sedan år 1995 och har haft extern granskning av sin hållbarhetsredovisning sedan år 1997. Andersen Resare menar att SAS genom att publicera externt granskade hållbarhetsredovisningar slipper de diskussioner som kan uppkomma kring huruvida det som står i hållbarhetsredovisningen är rätt eller fel. SAS hållbarhetsredovisning hänger ihop med årsredovisningen och återfinns i samma dokument, dock efter årsredovisningen. SAS har resonerat fram och tillbaka men har kommit fram till att inte ha en "egen" rapport utan istället ha den i samma rapport som årsredovisningen.

Andersen Resare menar absolut att nyttan av den externa granskningen överträffar kostnaderna då inte bara siffrorna granskas utan också allt som skrivs i hållbarhetsredovisningen. På så vis är allt som står i SAS hållbarhetsredovisning granskat och intressenter kan känna sig tillfredsställda med att det som står där är korrekt.

Då SAS har stora utsläpp av växthusgaser menar Andersen Resare att det är naturligt att företaget i sin hållbarhetsredovisning fokuserar mycket på miljöfrågor och sin ambition om att försöka minska sin påverkan på miljön och klimatet. När SAS ägde många hotell var det dock i betydligt högre utsträckning fokus på sociala frågor, exempelvis gällande arbetsvillkor för de anställda på hotellen i mellanöstern och Asien.

Gällande standarder och ramverk framhåller Andersen Resare att SAS använder sig av Deloitte's checklista samt följer GRI (SAS är ett A+- klassificerat företag) och försöker leva upp till och förklara hur företaget följer Global Compact tio kriterier då SAS är anslutna till och stödjer FN Global Compact.

Andersen Resare är av uppfattningen att en hel del flygbolag, i synnerhet lågprisbolag, inte har någon hållbarhetsredovisning alls och betonar samtidigt att SAS i olika mät-

ningar och rankningar placerar sig i yttersta framkant bland flygbolag internationellt men också i jämförelse med andra branscher och bolag.

Andersen Resare framhåller att de interna processerna har förbättrats avsevärt sedan år 1997, då SAS fick sin första hållbarhetsredovisning externt granskad. Detta eftersom SAS revisionspartner har bidragit med inputs och förslag på hur företaget kan förbättra sin verksamhet.

Andersen Resare ser det inte som någon självklarhet för SAS att ha samma revisionspartner för finansiell revision som extern granskning av företagens hållbarhetsredovisning. Istället sker en kontinuerlig utvärdering av vilken revisionspartner som bör anlitas. För SAS del har man under en lång tid anlitat Deloitte och varit mycket nöjda varför man inte sett anledning att byta revisionspartner. Vidare härstammar en hel del siffror i SAS årsredovisning direkt från SAS hållbarhetsredovisning vilket gör att det kan bli mer kostnadseffektivt med samma revisionspartner.

När det kommer till intresset bland intressenter är Andersen Resare förvånad över det låga intresse han upplever från "vanliga" kunder kring SAS hållbarhetsarbete och istället är Andersen Resares uppfattning att kunder intresserar sig i huvudsak för frågor kopplade till prisnivån för flygbiljetter. Från den akademiska världen, analytiker och större företagskunder och andra upplever han dock ett stort intresse men hoppas att även allmänheten så småningom kommer att intressera sig mer för hur SAS och andra flygbolag jobbar med viktiga frågor kopplade till miljö och socialt ansvar. En anledning till att stora företag intresserar sig för SAS hållbarhetsarbete tror Andersen Resare är sprunget av att dessa företag som anlitar SAS förväntas redovisa hur de jobbar med hållbarhetsrelaterade frågor.

4.9 Intervju med Nordea/Helena Hagberg

Nordea etablerades år 2000 efter en sammanslagning av Nordbanken, Unibank och Kreditkassen. I dagsläget är Nordea, som bland annat är delägt av den svenska staten, den största bankkoncernen i Skandinavien med nära 34 000 medarbetare. Helena Hagberg arbetar som hållbarhetsanalytiker inom Nordea Investment Funds.

Hagberg anser att extern granskning i sig inte är mest prioriterat, då det viktigaste är en hög grad av transparens. Den externa granskningen kan dock ses som ett verktyg för att

uppnå hög grad av transparens. Hagberg gör en jämförelse med finansiell analys och tror inte att finansiella analytiker primärt är intresserade av om ett specifikt bolags årsredovisning är externt granskad eller ej utan snarare att bolaget i fråga är transparent och identifierar samt hanterar risker och möjligheter på ett bra sätt.

Hagberg dömer ej ett bolag utifrån huruvida bolaget har en externt granskad hållbarhetsredovisning eller inte. Hagberg menar att extern granskning innebär en kostnad för bolaget, varför hon ej rekommenderar extern granskning som ett första steg för bolag. Ett mer naturligt första steg för företag är istället, enligt Hagberg, att börja arbeta med relevanta frågor och att hantera risker och möjligheter. Om extern granskning är ett verktyg för att nå detta kan det vara relevant, annars inte.

Dock menar Hagberg att det mycket väl kan vara viktigt för internationella storbolag att ha sina hållbarhetsredovisningar externt granskade, då i synnerhet internationella investerare poängsätter detta. Hagberg och andra hållbarhetsanalytiker känner väl till ett företags risker och möjligheter; storlek, anställda, marknad och liknande faktorer beaktas vid analys av ett företags hållbarhetsarbete. Hagberg känner sig tillfreds om bolaget identifierar samma möjligheter och risker som henne och att företag vågar tala om känsliga frågor som Hagberg har identifierat.

Hagberg upplever ett växande fokus generellt på hållbarhetsfrågor från investerarkåll och det tror hon beror mycket på internationalisering och den ständigt mer utvecklade informationsteknologin. Bolagen arbetar idag på global basis och möter ständigt nya utmaningar i sin leverantörskedja, i egen produktion och i sin kundrelation.

Hagberg är av uppfattningen att investerare i Sverige och Norden ligger på ungefär samma nivå gällande hur långt man har kommit med hållbarhetsfrågor. Sverige är relativt mogna internationellt sett då svenska bolag tidigt har aviserat miljöfrågor tidigt.

5 Analys

I detta avsnitt analyseras den empiri som insamlats med hjälp våra inledande frågeställningar. Empirin analyseras utifrån de valda teorierna och leder sedan fram till uppsatsens slutsats.

5.1 Har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar någon betydelse för företagens investerare?

Frågan kring huruvida investerare anser att externa bestyrkanden av företags hållbarhetsredovisningar är väsentliga eller ej kan även förklaras med hjälp av agentteorin, då det viktigaste är att ägarna, i detta fall investerare, skall ha god insyn i företaget och att informationen ej skall vara asymmetrisk. Hur man når dit är således mindre intressant och det finns ingenting som påvisar att bestyrkandet i sig ger investerarna bättre insyn i företagen. Vidare är en grundläggande tanke med agentteorin att ägare och ledning är samspelta och har likvärdiga mål som skall uppnås med hjälp av exempelvis kontrollprogram. Chefen för Investerarrelationer på AarhusKarlshamn, Fredrik Nilsson, anger just förbättringar av de interna processerna som en viktig faktor att åtgärda innan externt bestyrkande kan aktualiseras. Nilsson framhåller att AarhusKarlshamn har fått en hel del positiva omdömen från investerare trots att deras hållbarhetsredovisning ej är externt granskad.

FASB-standardens punkter om relevance kontra reliability kan kopplas till denna fråga, då Hagberg, Hållbarhetsanalytiker på Nordea, framhåller att bestyrkandet i sig, *reliability*, inte är relevant utan istället att företagens hållbarhetsarbete skall vara transparent och relevant, *relevance*. Således ses inte det externa bestyrkandet som en viktig komponent för att nå en högre grad av transparens och relevans, varför bestyrkandet har underordnad betydelse för de flesta företag.

Intressentteorins två olika grenar, *ethical* respektive *managerial* branch, bygger på att intressenternas krav och önskemål skall tillgodoses. I fråga om externt bestyrkande av företags hållbarhetsredovisningar är det möjligt att resonera att investerare, i egenskap av viktiga intressenter, inte i dagsläget efterfrågar detta, eftersom merparten av börsbolagen ej tillhandahåller externt granskade hållbarhetsredovisningar. Hade börsbolagen känt press från investerare att upprätta externt granskade hållbarhetsredovisningar hade de således tillhandahållit sådana hållbarhetsredovisningar, vilket också styrks av de in-

tervjuer vi genomfört med börsbolag som alla pekar på att de upplever att de tillfredsställer kraven från småsparare och investerare, oberoende av om hållbarhetsredovisningarna är externt granskade eller ej. Gällande stora internationella börsbolag framhåller Hagberg från Nordea att de oftare än mindre företag har press på sig att upprätthålla externt bestyrkta hållbarhetsredovisningar, då stora börsbolag ofta måste tillfredsställa internationella investerare som ibland utgår från att hållbarhetsredovisningarna de granskar är externt bestyrkta.

5.2 Varför är extern granskning av svenska företags hållbarhetsredovisningar mindre förekommande jämfört med många andra länder?

Som tidigare nämnts har flertalet europeiska länder en stor andel externa bestyrkningar av företags hållbarhetsredovisningar. I KPMG:s undersökning år 2008 framkom det att Sverige hade 33 % företag som hade en extern bestyrkning jämfört med Frankrike, Spanien och Storbritannien som samtliga hade över 50 % externa bestyrkningar (KPMG AB, 2008). Vid närmare granskning ser vi att den främsta anledningen till att Frankrike har så stor andel bestyrkanden är för att de i februari år 2002 gjorde det lagstadgat att företag ska inkludera ”social and environmental evaluations” i deras årsredovisning (Federation of European Accountants, 2008). I Sveriges fall har andelen externa bestyrkningar ökat sedan år 2007 då regeringen beslutade att alla statligt ägda företag skall redovisa icke-finansiell information enligt GRI samt även få redovisningen bestyrkt. Då Sverige enbart har lagstadgad bestyrkning för statliga företag kan detta förklara varför Frankrike kan uppnå så mycket högre andel bestyrkningar.

Den institutionella teorin kan användas för att till viss del förklara varför andelen företag som har en extern granskning av sin hållbarhetsredovisning ökar. Om extern granskning är en del av normen i samhället kan detta direkt påverka företag som således imiterar andra företag som har en externt bestyrkt hållbarhetsredovisning. Detta kan härledas till Storbritannien där det inte är lag för företag att ha extern granskning men ändå har landet en hög andel bestyrkningar. I intervjun med Fransson lyfter hon fram att det är en norm i Storbritannien att ha följande perspektiv ”säger du att det är så, bevisa det då” avseende reliabiliteten i en hållbarhetsredovisning (Fransson, 2011). Den exter-

na granskning blir då en självklarhet för att kunna verifiera den information som finns i hållbarhetsredovisningar. Även i Sverige kan man dra paralleller till den institutionella teorin då även företag som bara har ett partiellt statligt ägande, såsom SAS, har valt att ha extern granskning på frivillig basis, eventuellt genom en dialog tillsammans med statliga företrädare. Europa har sedan många år tillbaka diskuterat handel med utsläppsrättigheter. Detta kan ha bidragit till den höga andelen externa bestyrkningar som finns i Europa jämfört med andra världsdelar då utsläppsrättigheter och hållbarhetsfrågor diskuteras frekvent i Europa men inte i USA (Alestalo, 2011). Detta har ökat medvetenheten hos allmänheten och har då enligt intressentmodellen fått intressenter att efterfråga utökad hållbarhetsinformation från företag i synnerhet i Europeiska länder.

Då många företag har en global närvaro och verkar internationellt, kan även detta bidra till att antalet externa granskningar ökar. När företag jämför sig internationellt med andra konkurrerande företag, kan den externa granskningen bli ett moment som imiteras av det jämförande företaget vid fall där konkurrenter har extern granskning. Även globala index såsom DJSI, bidrar till att företag väljer att i större utsträckning få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade då dessa index ger sämre betyg/rating för företag som inte har extern bestyrkning (Westman, 2011).

5.3 Av vilka anledningar väljer företag att få respektive inte få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade?

Vid intervjuer med företrädare från börsbolag såväl som revisionsbyråer har det framkommit två huvudsakliga anledningar till varför extern granskning inte sker. Den första anledningen är att företaget i fråga inte känner någon press från intressenter att få hållbarhetsredovisningen externt granskad. Enligt legitimitetsteorin skall företaget anpassa sig efter samhällets krav och värderingar. Gällande extern granskning förefaller samhällets krav på vissa företag vara att extern bestyrkning ej är behövligt, detta enligt Westman på Deloitte som framhåller att viktiga intressenter ej kräver detta. Detta bekräftas även i intervjun med Hagberg på Nordea, som i sin roll som investerare inte värdesätter den externa bestyrkningen utan snarare transparensen i företaget. Det är då naturligt för företaget att enligt legitimitetsteorin, inte ha extern bestyrkning.

De olika grenarna av intressentteorin, *ethical* respektive *managerial* branch, kan även de förklara av vilka anledningar företag väljer respektive inte väljer att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade. Känner företag press och efterfrågan från intressenter att de borde tillhandahålla externt granskade hållbarhetsredovisningar, skall de enligt intressentteorin också göra detta. Enligt *ethical* branch är det fullt tillräckligt att någon enstaka intressent, även sådana som är mindre viktiga för företagen, skall efterfråga externt granskade hållbarhetsredovisningar för att dessa skall tillhandahållas. *Managerial* branch är något annorlunda, då den bygger på att företagen skall tillfredsställa de för företagen mer viktiga intressenterna och deras behov och således i detta fall tillhandahålla externt granskade hållbarhetsredovisningar om viktiga intressenter efterfrågar detta. Som Hagberg på Nordea antyder är det inte ett krav från det stora flertalet investerare att en extern bestyrkning ska ske och det blir då en fråga från fall till fall huruvida en extern bestyrkning erfordras eller ej.

Den andra anledningen som lyfts fram vid intervjuerna är att företaget inte känner sig redo att ha extern granskning av sin hållbarhet, bland annat på grund av rädslan att få en ören revisionsberättelse. De vill då hellre förbättra de interna processerna för att kunna ha ett effektivt hållbarhetsarbete och öka tillförlitligheten internt. Detta argument nämns bland annat utav Ljungdahl på PwC och Mueller på SEB. Detta i linje med agentteorin då ägare, även kallade principalerna, kan använda de interna processerna för att kunna reglera och styra agenterna, som i detta fall motsvaras av personalen som tar de dagliga besluten. Det blir då viktigare för företaget att kunna reglera internt och nå den kvalitet som eftersträvas än att ha extern granskning.

Bland de företag som har extern granskning är krav från intressenter en viktig aspekt vid beslut om en extern bestyrkning ska ske eller ej. Den externa granskningen är särskilt vanlig inom företag som har stor miljöpåverkan, vilket framhålls av Westman från Deloitte. Det blir då enligt legitimitetsteorin extra viktigt att för sina intressenter kunna redovisa den pålitliga informationen som efterfrågas. Då externa bestyrkningar är vanliga inom denna typ av företag, kan detta förklaras genom den institutionella teorin. Företag anpassar sig efter vad som är allmänt vedertaget och som i detta fall blir den externa granskningen.

6 Slutsats

I kapitlet Slutsats presenteras de slutsatser som nåtts genom analys och empiri. Innehållet presenteras utifrån varje enskild frågeställning. Frågeställningarna återfinns även i det inledande kapitlet.

6.1 Har extern granskning av företags hållbarhetsredovisningar någon betydelse för företagens investerare?

De intervjuer som har genomförts för att besvara frågan har lett fram till svar som är relativt samstämmiga bland respondenterna och även i linje med de åsikter och tankar vi själva hade innan intervjuerna genomfördes. Betydelsen av externt granskade hållbarhetsredovisningar förefaller vara av underordnad betydelse för företagens intressenter, då intressenter i allmänhet förväntar sig att innehållet i hållbarhetsredovisningar är korrekt, även om extern granskning av innehållet inte skett. Dock kan olika intressenter värdesätta olika mycket om ett företags hållbarhetsredovisning är externt granskad eller ej. Internationella investerare, som granskar börsbolags hållbarhetsarbete, förväntar sig i högre grad externa bestyrkanden och kan ofta anmärka på företag om de ej har bestyrkta hållbarhetsredovisningar vilket kan leda till sämre betyg och poäng för dessa företag i studier och rankingar. Å andra sidan pekar Hagberg från Nordea på att det viktigaste är transparens och företagets förmåga att identifiera relevanta risker och möjligheter, snarare än om en extern part granskat innehållet i hållbarhetsredovisningen.

En grupp som överhuvud taget inte förefaller ha intresse av företags hållbarhetsredovisningar, än mindre av externa bestyrkanden av hållbarhetsredovisningar, är ”vanliga” kunder. Andersen Resare från SAS har erfarenheten att vanliga kunder är tämligen ointresserade av företags hållbarhetsarbete, då de primärt värdesätter bra produkter/tjänster till rimliga priser.

Flera revisionsbolag framhåller att i takt med att externa bestyrkanden av hållbarhetsredovisningar blir vanligare och vanligare, i samma takt ökar också intresset hos olika intressenter att extern granskning skall ha skett. Fransson från KPMG menar att företag som ej har extern granskning av sina hållbarhetsredovisningar kan få reaktioner som ifrågasätter trovärdigheten om de verkar i branscher med en hög grad externa bestyrkanden. Dock poängterar Fransson att det i Sverige i dagsläget inte är kutym att alla fö-

retag skall ha externt bestyrkta hållbarhetsredovisningar, i kombination med att svenskar är relativt godtrogna och litar på att den information som återfinns i hållbarhetsredovisningar överensstämmer med verkligheten, varför innehållet i de flesta hållbarhetsredovisningar tas seriöst av intressenter även om extern granskning ej skett.

Gällande framtiden tror Ljungdahl att finansiella kriser och skandaler i företag kan öka efterfrågan bland intressenter på externt bestyrkta hållbarhetsredovisningar, då externa bestyrkanden validerar den information som finns i hållbarhetsredovisningar och minskar risken för att innehållet kan vara felaktigt.

De flesta vanliga så kallade småsparare bryr sig troligen mest om god avkastning på sina sparade pengar och desto mindre om hur ett företag arbetar med hållbarhetsfrågor. Detta stärks av den uppfattning vi haft sedan innan, då vi själva är aktiva aktiesparare som innan vi investerar i företag primärt undersöker faktorer som ett företags lönsamhet, konkurrenter och framtidsutsikter snarare än hur företag arbetar med hållbarhetsfrågor. Nilsson från AarhusKarlshamn menar att det huvudsakligen är en särskild nisch av investerare, företrädesvis från etiskt relaterade fonder, som värdesätter företags hållbarhetsarbete vid investeringar. Bland vanliga småsparare är intresset således mer modest och för att få upp intresset radikalt bland småsparare tror vi att företag än tydligare måste visa hur ett omfattande hållbarhetsarbete kan leda till någonting mätbart positivt i form av effektiviseringar och nya affärsmöjligheter som gagnar småspararna ekonomiskt i form av bättre värdetillväxt på deras aktieplaceringar.

6.2 Varför är extern granskning av svenska företags hållbarhetsredovisningar mindre förekommande jämfört med många andra länder?

Det råder inga tvivel om att kultur, lagar och förordningar spelar stor roll gällande antalet externa granskningar av hållbarhetsredovisningar. Vid jämförelse med andra länder framkommer det att länder som ligger i framkant avseende antalet bestyrkningar i de flesta fallen, har lagar som innebär att företag måste ha en extern bestyrkning. I Sverige har det varit lag sedan januari 2008 att företag med helt statligt ägande, ska ha en extern granskning vilket inneburit en stor ökning av antalet bestyrkningar från år 2007 till år 2008. Sedan dess har ökningen varit marginell. Det finns dock vissa branscher som

kraftigt ökat sitt antal hållbarhetsredovisning, däribland finansiella bolag och företag inom konsultbranschen enligt bland annat Westman från Deloitte. Detta kan härledas till, som Ljungdahl på PwC menar, en ”följa john-tendens” om konkurrenter har extern granskning, vilket således innebär att om ett företag har extern bestyrkning så uppkommer frågeställningen om varför andra inte har det.

Även om antalet bestyrkningar i vissa enstaka fall, såsom i Storbritannien, beror på kultur och normer i landet, handlar det i de flesta fallen om lagar och förordningar som styr företagens strävan efter bestyrkningar. För Sverige skulle en ökning främst vara beroende av ett lagstadgat krav på bestyrkning. Då den svenska kulturen vilar på uppfattningen om att man ska lita på det som står i redovisningen, detta enligt Fransson på KPMG, är detta något som snarare bidrar till ett minskat krav på extern bestyrkning från intressenter. Detta bekräftas även i intervjun med Hagberg på Nordea som inte värdesätter bestyrkningen utan snarare värderar företagens egna riskanalyser samstämmighet med hennes egna.

En föreslagen utveckling inom området är att nationella lagar inom sinom tid, kan utmynna i direktiv från EU, vilket framförallt skulle leda till ökad jämförbarhet mellan företag inom Europa. Detta kan vara tänkbart med anledning av de finansiella kriser som världen genomlidit, som främst berott på avsaknad av transparens i företag. De finansiella kriserna kan därför bidra till en ökad efterfrågan på externa bestyrkningar för att förstärka reliabiliteten i redovisningen enligt Ljungdahl på PwC. En gemensam förordning avseende externa bestyrkningar på EU-nivå gynnar främst större företag som har en global närvaro, där globala index och internationella investerare kan dra nytta av fördelarna med en extern bestyrkning enligt Hagberg på Nordea. I globala index poängsystem värdesätts bestyrkningen och ger extra poäng i exempelvis DJSI.

6.3 Av vilka anledningar väljer företag att få respektive inte få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade?

Storlek och bransch är utan tvekan två variabler som kan förklara huruvida ett specifikt företag väljer att låta en extern part granska dess hållbarhetsredovisning eller ej. Studier visar att Large Cap-bolag i betydligt större utsträckning än Mid Cap-bolag väljer att låta extern granskning ske av dess hållbarhetsredovisning. Vidare finns det vissa branscher,

såsom skogsbolag och tunga industrin, där externa granskningar är betydligt mer förekommande än i andra branscher. Detta styrks även av våra intervjuer med revisionsbolagen, där respondenterna, i synnerhet Westman från Deloitte, framhåller att just ”utsläpparna”, miljötunga företag, tenderar att anlita externa parter för granskning av revision och hållbarhetsredovisningar. En förklaring till varför just denna typ av företag ligger i framkant tycks vara att de länge har jobbat med miljö- och hållbarhetsrelaterade frågor och att företag ofta först efter att ha skapat goda interna rutiner gällande hållbarhetsfrågor väljer att anlita en extern part för granskning.

Två av de företag vi har intervjuat som inte har en extern part som granskar dess hållbarhetsredovisning, SEB respektive AarhusKarlshamn, framhåller just att de vill skapa goda interna kontroller och metoder för sitt hållbarhetsarbete som skäl till varför de än så länge inte har någon extern part som utför granskning. En internationell KPMG-undersökning visar att etiska överväganden och företagets rykte och anseende är några av huvudanledningarna till att företag väljer att upprätta hållbarhetsredovisningar och få dessa externt granskade (Goldberg & Gist & Lindquist, 2011).

Våra telefonintervjuer med företrädare från ”big four”-byråerna visar att åsikterna hos de personer som arbetar med hållbarhetsrelaterade frågor är tämligen samstämmiga kring av vilka anledningar företag väljer att respektive inte väljer att få sina hållbarhetsredovisningar externt granskade. En stor anledning till att många företag inte väljer att få sin hållbarhetsredovisning externt granskad är enligt Westman från Deloitte att företagen inte ser något behov av detta då investerare och andra intressenter i en del lägen inte har något intresse av detta, samtidigt som alla revisionsbolagen också nämner att den kostnad som externa granskningar renderar i kan skrämma en del.

En annan anledning, som även företagen själva lyfter fram, är att man först vill utveckla bra och informativa hållbarhetsredovisningar innan man är redo att få dem externt granskade. För ett företag som Aarhus Karlshamn, som hitintills endast har publicerat en hållbarhetsredovisning, känns det inte aktuellt att få denna externt granskad utan man väljer att istället utvärdera den hållbarhetsredovisning som tagits fram och förbättra denna ytterligare. Först när man kommit längre i hållbarhetsarbetet och publicerat ett antal hållbarhetsredovisningar tycks det bli aktuellt med extern granskning av dessa.

När det kommer till av vilka anledningar företag väljer att få sin hållbarhetsredovisning externt granskad är ett vanligt argument att denna externa granskning leder till att företaget, på vilken granskningen är utförd, slipper hela diskussionen och misstänksamheten om att det som står i hållbarhetsredovisningen eventuellt inte stämmer. Andersen Resare på SAS ser detta som en huvudanledning till att SAS sedan en lång tid tillbaka har extern granskning av sin hållbarhetsredovisning. Å andra sidan resonerar Mueller från SEB att hon aldrig har upplevt att någon skulle ifrågasätta innehållet i SEB:s hållbarhetsredovisning bara för att innehållet inte är externt granskat, då SEB är en ledande bank med gott förtroende och anseende hos allmänheten som man inte vill skada. Vidare granskas stora företag på många olika sätt från massmedia och andra håll och investerare, kunder och övriga intressenter förväntar sig att den information som har exempelvis SEB som avsändare är helt korrekt.

Enligt miljöchef Strömberg på Holmen var det ett naturligt steg att få sin hållbarhetsredovisning granskad då hållbarhetsinformationen ständigt ökade i omfattning. Vidare har Holmen tidigare fått minuspoäng i olika typer av hållbarhetsrelaterade enkäter för att informationen i hållbarhetsredovisningen tidigare inte varit granskad. Nu när hållbarhetsredovisningarna som utkommer från Holmen är externt granskade tycks således i någon omfattning Holmens trovärdighet på området öka än mer, samtidigt som interna processer och hållbarhetsarbetet i stort säkerligen förbättras som en konsekvens av externa granskningar. Även detta styrks av KPMG:s undersökningar bland företag som hållbarhetsrapporterar, då ökad kvalitet på rapporterad information, bättre interna rapporteringsprocesser och ökad trovärdighet bland olika intressenter är de främsta anledningarna till att företag väljer att få sin hållbarhetsredovisning externt granskad (Goldberg et al, 2011).

Företrädarna för revisionsbolagen är ense om att intäkterna som externa granskningar av företags hållbarhetsredovisningar resulterar i är tämligen blygsamma i relation till de intäkter som finansiell revision står för. Även fast ingen företrädare för revisionsbolagen gav någon siffra fick vi uppfattningen om att de hållbarhetsrelaterade tjänsterna inte ens står för en procent av revisionsbolagens intäkter från affärsområde revision. Detta styrks av det faktum att det endast är upp till cirka fem personer som på heltid arbetar med hållbarhetsrelaterade frågor hos de stora revisionsbolagen. Vi trodde att det var fler per-

soner som sysselsattes med dessa frågor eftersom miljö- och hållbarhetsfrågor är ständigt mer aktuella och att så gott som alla storföretag talar mycket om miljö- och hållbarhetsfrågor. Mot bakgrund av att företag, som vi har kommit fram till tidigare, tycks anlita en extern part för granskning av sin hållbarhetsredovisning först efter att ha publicerat ett antal hållbarhetsredovisningar, är en naturlig utveckling att fler personer i framtiden kommer att vara sysselsatta med hållbarhetsfrågor på revisionsbolagen.

7 Källförteckning

- AccountAbility, *AA1000*. Hämtad: 2011-04-10, från <http://www.accountability.org/about-us/index.html>
- Bergström, S., Catasús, B., Ljungdahl, F. (2002), *Miljöredovisning*, Liber
- Beckett, R., Jonker, J. (2002), *AccountAbility 1000: a new social standard for building sustainability*, Managerial Auditing Journal)
- Braun, D., Guston, D. (2003) *Principal-agent theory and research policy*, Volume 30, Number 5, Beech Tree Publishing
- Befring, E., (1994), *Forskningsmetodik och statistik*, Studentlitteratur
- Bryman, A. (1997), *Kvantitet och kvalitet*, Studentlitteratur
- Bäckström, Å. (2011), *Vi behöver mer kvalitet, inte mer rapportering* , nr 3/2011, FAR Balans
- Danish Commerce And Companies Agency, *Statutory Requirements On Reporting CSR*, Hämtad: 2011-03-22, från <http://www.csrgov.dk/sw51190.asp>
- Deegan, C., Unerman, J. (2006), *Financial Accounting Theory*, McGraw-Hill Education
- Deloitte, (2009) *Börsbolagens bästa hållbarhetsredovisare*, Hämtad: 2011-04-10, från http://www.deloitte.com/view/sv_SE/se/press/pressmeddelanden/dc74495dfdc06210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm
- DiMaggio, P., Powell, W. (1991), *The new institutionalism on organizational analysis*, The university of Chicago Press
- Dodds, F., Middleton, T. (2000), *Earth Summit 2002 A New Deal*, Earthscan Publications Ltd London
- Eccles, R., Krzus, M. (2010), *One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, John Wiley & Sons, Inc
- Eisenhardt, K.M. (1988), *Agency- and Institutional-Theory Explanations: The Case of Retail Sales Compensation*, Vol. 31, No. 3, The Academy of Management Review.
- Eisenhardt, K.M. (1989), *Agency Theory: An Assessment and Review*, Vol. 14, No. 1, The Academy of Management Review.
- FAR SRS, (2011), *Granskning av hållbarhetsredovisning – Så går det till i praktiken*, Hämtad: 2011-03-05, från http://www.far.se/pls/portal/docs/PAGE/FAR_2010/FAR_TYCKER/INFORMATIONSMATERIAL/GRANSKNINGAVHALLBARHETSREDOVISNING.PDF
- Federation of European Accountants, (2008), *Sustainability information in annual reports – Building on implementation of the modernization directive fee*, Hämtad: 2011-04-20, från <http://www.fee.be/fileupload/upload/DP%20Sustainability%20Information%20in%20Annual%20Reports%2008125122008561444.pdf>
- Finansdepartementet, (2007), *Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande*, Hämtad: 2011-03-05, från <http://www.regeringen.se/sb/d/8739/a/94119>
- Global Compact, Hämtad: 2011-03-28, från <http://www.unglobalcompact.org>
- Global Reporting Initiative, (2006a), *Riktlinjer för hållbarhetsredovisning*, Hämtad: 2011-03-05, från

-
- www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/1115DCC0-7927-4BDD-BBCA-CD18185DEFC3/2830/GRI_RG_Swe_New_10.pdf gri_rg_swe_new_10
- Global Reporting Initiative, (2002), *Tour Operator's Sector Supplement*, Hämtad: 2011-03-07, från http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/A4FE86BB-8627-4262-974B-47CC292C1D25/0/SS_TourOperators_ENG.pdf
 - Global Reporting Initiative, (2006b), *GRI:s tillämpningsnivåer*, Hämtad: 2011-03-05, från www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/1115DCC0-7927-4BDD-BBCA-CD18185DEFC3/2778/G3_AL_Swe_FINAL.pdf
 - Goldberg, S., Gist, A., Lindquist, S. (2011), *Auditor's Guide to Corporate Social Responsibility*, *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, May/June 2011, Wiley Periodicals, Inc.
 - Göbbels, M., Jonker, J. (2003), *AA1000 and SA8000 compared: a systematic comparison of contemporary accountability standards*, *Managerial Auditing Journal*
 - Hatch, M., (1997), *Organization theory*, Oxford University Press
 - Hodge, K., Subramaniam, N., Stewart, J. (2009), *Assurance of Sustainability Reports: Impact on Report Users' Confidence and Perceptions of Information Credibility*, *Australian Accounting Review*
 - Holme, I., Solvang, B. (1997), *Forskningsmetodik*, Studentlitteratur
 - Jacobsen, D. (2002), *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Studentlitteratur
 - Johnson, L.T. (2005), *Relevance and Reliability*, The FASB Report February 28 2005.
 - KPMG AB, (2008), *KPMG International Survey of Corporate Responsibility Reporting*, Hämtad: 2011-04-20, från http://www.kpmg.eu/docs/Corp_responsibility_Survey_2008.pdf
 - Larsson, A. (1997), *Miljöredovisningen – och miljöinformation i årsredovisningar*, Studentlitteratur
 - Ligteringen, E., Zadek, S., *The future of corporate responsibility codes, standards and frameworks*, Global Reporting Initiative. Hämtad: 2011-04-25, från <http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/19BBA6F5-9337-42B0-B66D-A3B45F591938/0/LigteringenZadekFutureOfCR.pdf>
 - Llana, F., Moneva, J., Hernandez, B. (2006), *Environmental Disclosures and Compulsory Accounting Standards: the Case of Spanish Annual Reports*, University of Zaragoza, Hämtad: 2011-04-20, från <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bse.466/pdf>
 - Mason, J., (1996), *Qualitative researching*, Sage Publications
 - Meyer, W.H., Stefanova, B. (2001), *Human Rights, the UN Global Compact, and Global Governance*, *Cornell International Law Journal*, Hämtad: 2011-04-19, från http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cintl34&div=22&g_sent=1&collection=journals
 - Müllern, T. (1994), *Den föreställda organisationen*, Nerenius & Santérus Förlag
 - Patel, R., Davidson, B. (2003), *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur
 - Pohl, M., Tolhurst, N. (2010), *Responsible Business How to Manage a CSR Strategy Successfully*, John Wiley & Sons
 - Ryen, A. (2004), *Kvalitativ intervju – Från vetenskapsteori till fältstudier*, Liber
 - Scott, W.R. (1987), *The Adolescence of Institutional Theory*, Vol. 32, No. 4, *Administrative Science Quarterly*
-

-
- Stigsson, B., 2010-08-10. Hämtad: 2011-03-10, från http://www.deloitte.com/view/sv_SE/se/tjanster/revision/hallbarhetsrapportering/ed40f15355101210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm
 - Trost, J., (2010), *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur
 - Utrikesdepartementet, 2010, *FN:s Global Compact*, Hämtad: 2011-03-28, från <http://www.regeringen.se/sb/d/2657/a/142479>
 - UNHCR, *Global Compact*, Hämtad: 2011-03-28, från http://www.unhcr.se/se/how_i_can_help/Global_Compact.htm
 - Zwarthoed, M.J.G., (2006), *Assurance Statement practice and corporate voluntary reporting*, Universiteit van Amsterdam
 - Öhrlings PricewaterhouseCoopers, (2008), *Röster om transparens och hållbarhetsredovisning*, Studentlitteratur

8 Bilagor

Bilaga 1

6.2 A Closer Look at Assurance by Country and Sector

The term "formal assurance" is used to describe formal statements issued by independent professional assurance providers, including accounting, certification, and technical firms. These statements are the result of a systematic, evidence-based process that allows the provider to draw conclusions on the quality of the report and its data and, in some cases, the

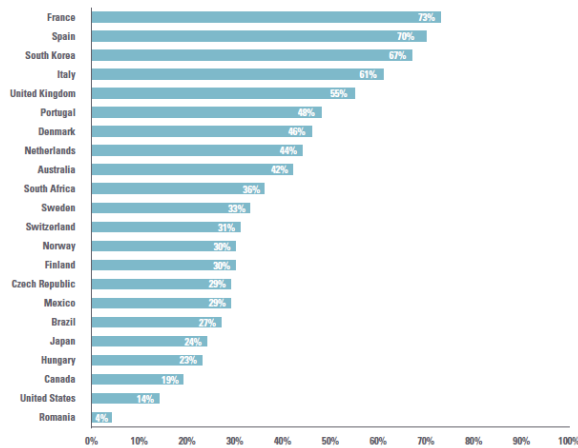
underlying systems and processes used to gather and present the information.

Country trends in formal assurance

Over 60 percent of reports issued by companies in France, Spain, South Korea, and Italy, include a formal assurance statement, as seen in Figure 6.3. From Table 6.1 it is clear that the use of formal assurance in

Spain and France has grown very quickly - both countries are up nearly 20 percentage points since 2005. It is also interesting to see that in countries like Japan and the UK where nearly all top 100 companies report, only about one-quarter and one-half of companies utilize a form of assurance, respectively.

Figure 6.3 Reports that include a formal assurance statement, by country (N100)

Source: KPMG Global Sustainability Services, October 2008